

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Α'.
ΑΡΙΘ. 11

Ἐν Πειραιεὶ Μάρτιος
1884

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ.

Γ'.

*Σουλιώται, πρώτη πολιορκία Μεσολογγίου,
Μάρκος Βότσαρης.*

(Συνέχεια τοῦ ἐν ἀριθ. 10 σελ. 146.)

«Λοιπὸν τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὰς 14 Αὐγούστου διέταξε τὸν Ἰσμαὴλ πασσιᾶ μὲ δύο χιλιάδας νὰ περάσῃ διὰ τοῦ Δομοκοῦ καὶ τῆς κοιλάδος τῆς Ὑπάτης, ἐπειδὴ ἦτον ὁ δρόμος εὐδιάβατος καὶ νὰ πάρῃ τὰ κανόνια μαζὴ του, ὁ δὲ Σκόνδρας ἐπέρασεν ἀπὸ ὄρεινότερον μέρος. Ἡμεῖς εἰς τὰς 15 ἐπήγαμεν εἰς Δομοκόν, εἰς τὰς 16 εἰς Λιανοκλάδι καὶ εἰς τὰς 17 εἰς Παλιβοράχαν καὶ εἰς τὰς 18 εἰς Καρπενήσιον. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασε καὶ ὁ Σκόνδρας. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὅλα τὰ σώματα τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἡπειρωσουλιώτικα (ἐκτὸς τῶν Ἀκαρνανῶν, καθὼς προείπαμεν, ἐπερίμεναν τὸν Ὁμέρ πασσιᾶν Βυργγιώνην καὶ τοῦ Καραϊσκάκη, ὅστις διὰ νὰ μὴ φανερωθῇ ἀποστάτης δὲν ἐσυμμέθεξεν οὔτε εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Μάρκου οὔτε εἰς τῆς Καλιακούδας), ἐπιάσαν ἕνα ὑψηλὸ βουνὸν ἄντικρυς τοῦ Καρπενησίου μεσημβρινῶς ὀνομαζόμενον Καλιακούδα καὶ ἐταμπουρώθησαν κάλλιστα εἰς τὸ εὐκολοπάτητο μέρος ἀνατολικοθόρεια τὸ δὲ δυτικὸν μέρος τὸ πλέον ὄρθιον καὶ ἄβατον τὸ ἄφησαν ἀφύλακτον, μόνον ὅπου, ὅταν ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰ ταμπούρια, εἶπαν εἰς τὸν Κώσταν Σιαδήμαν καπετᾶνον τοῦ Ἀποκούρου νὰ πιάσῃ ἐκεῖνο τὸ μέρος

αὐτὸς προσβληθεὶς εἰς τὸ φιλότιμόν του, διότι τὸν διώρισαν νὰ φυλάξῃ τὸ μέρος, ὅπου ἐθεωροῦσαν ἀπρόσβλητον καὶ χωρὶς κίνδυνον, δὲν ὑπῆγε καὶ αὐτὴ ἡ ἀπροσεξία ἔφερε τὴν νίκην εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐγὼ δὲ ἤμουν εἰς τὴν Ἀνιάδα χωρίον ἄντικρυς τῆς Καλιακούδας καὶ ἐβλεπον κάλλιστα τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἡ Ἀνιάδα ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ἐγίνονταν ὁ πόλεμος, ἀλλ' ὁ ἀνήφορος καὶ κατήφορος ὅπου ἀποκαθιστᾷ τὸ διάστημα μίαν ὥραν, ἂν ἦτον ἴσιωμα οὔτε ἡμισείας ὥρας δρόμον δὲν εἶχεν. Ὡστε ἐφαίνονταν τόσον καθαρά, ὅπου ἕνας μὲ καθαρωτέραν ὄρασιν ἤμπορούσε νὰ γνωρίσῃ καὶ ἀτομικῶς τοὺς πολεμοῦντας. Ὄθεν οἱ Τούρκοι ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐδέχθησαν μὲ μεγίστην ἀνδρίαν, τοὺς ὠπισθοδρόμησαν ἀπὸ τὰ ταμπούρια τῶν πολλῶν. Ἄλλ' εἰς τὸ ἀπροφύλακτον μέρος ὡς ἄβατον οἱ Γκέκιδες Λατῖνοι καὶ ὄρεινοὶ τῆς Σκόνδρας ἐξηπολήθησαν περίπου τῶν τριακοσίων, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρθιον καὶ ἄβατον μέρος αὐτὸ τῆς Καλιακούδας μὲ χεῖρα καὶ μὲ ποδάρια ἄν ἡ γάτες χωρὶς νὰ τοὺς βλέπουν οἱ Ἕλληνες, ἐνῶ ἐνικούσαν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ φθάνοντες εἰς τὴν κορυφὴν ὕψωσαν τὰ σημαίας, καὶ ἰδόντες οἱ Τούρκοι ἐμψυχώθησαν. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐδειλίασαν καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὰ ταμπούρια καὶ ἔγινε θραῦσις μεγάλη εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπῆραν οἱ Τούρκοι ἕως ἐξήκοντα κεφαλὰς ἑλληνικάς, μετὰζὺ τῶν ὁποίων ἦτον καὶ τινες ὄπλαρχηγοὶ Ζυγούρης Ντζαβέλας, Δῆμο Κιτζο Πλησίβητζας, Νικολάκης Κοντογιάννης καὶ ἄλλοι τινές, καὶ ξεχωριστὰ πόσοι ἐγλύτωσαν πληγωμένοι καὶ πόσοι σκοτωμένοι δὲν ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἀπὸ δὲ τοὺς Τούρκους σκοτωμένοι καὶ πληγωμένοι ἕως πενήντα. Ὁ πόλεμος αὐτὸς

έγεινεν εις τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἢ πρὸς τὰ τέλη Αὐγούστου· δὲν ἐνθυμούμαι καλά. Ἀλησμόνησα νὰ φανερώσω τοὺς ἐν Κεφαλοβρύσῳ εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Μάρκου φονευθέντας Τούρκους κατὰ τὰς πληροφορίας, ὅπου ἔλαβον ἀπὸ τὸν ἰατρὸν Τζιὰ Πραζλῆ Σεραικωτῆν, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἐπειδὴ ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν ἦτον μὲ τὸν Τζελαλεντὴν μπέγην Ὁρχην, καὶ ἀπὸ τὸν γραμματικὸν τοῦ αὐτοῦ μπέγη Κωνσταντῖνον ἀπὸ τὸ Μπιθοκούκι χωρίον πέραν ἀπὸ τὴν Κόρτζιαν, τὸν ὁποῖον τὸν ἐγνώριζα ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ αὐτὸν καὶ εἶχαν καὶ αὐτοὶ μέγαν ζῆλον ὡς χριστιανοὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦντες τὴν καταστροφὴν τῶν Τουρκῶν. Μὲ κακοφανισμὸν τῶν μὲ ἐπληροφόρησαν ὅτι ἕως ἐβδομήκοντα Λατίνοι ἐσκοτώθησαν καὶ περίπου τριάκοντα πληγωμένοι. Τῶν φονευθέντων τὰ μνήματα τὰ εἶδον, ὅταν ἐπιγαίναμεν εἰς τὴν Ἀνιάδαν εἰς τὸν πόλεμον τῆς Καλιακούδας· ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὸ Κεφαλοβρύσον καὶ ἦτον ὅλα τὰ μνήματα μὲ σταυροὺς, δηλαδὴ τῶν χριστιανῶν Λατίνων τῶν λεγομένων Μπρεντιτιδῶν. Ἀπὸ δὲ τοὺς Ἑλληνας, ὡς ἔμαθον, ὅταν ἦλθον εἰς Μεσολόγγιον, ἦτον φονευμένοι καὶ πληγωμένοι ἀπὸ εἰκοσι πέντε ἕως τριάκοντα. Ἐπιστρέφων ὅλος ὁ στρατὸς μετὰ τὸν πόλεμον τῆς Καλιακούδας εἰς Καρπενῆσι, ὁ Σκόνδρας δὲ ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ Ντζελαλεντῆ μπέγη ἔστειλε τὸν μουρασιλὲν διὰ τὸ καπετανλίκι τῶν Ἀγράφων καὶ τὸν Καραϊσκάκη μὲ τὸν γραμματικὸν τοῦ αὐτοῦ μπέγη Κωνσταντῖνον Μπιθοκουκίτην τοῦ ἔστειλε καὶ ἓνα ἄτι μὲ στολὴν τοῦ πεσκέσι (δῶρον), διότι ἐστάθη πιστὸς καὶ δὲν ἐσυμμεθεζεν οὔτε εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Μάρκου οὔτε εἰς τῆς Καλιακούδας. Ἐπειτα συσκεφθέντες ποῖον δρόμον νὰ προχωρήσουν, ἔκριναν εὐλογον διὰ τῶν Κραβάρων, ἂν καὶ πολλὰ συντομώτερος διὰ τοῦ Μπουρσοῦ, πλὴν ὡς πολλὰ δύσβατος καὶ κρημνώδης ἤθελαν πάθη μεγάλην φθορὰν, καὶ ἀπεράσισαν διὰ τῶν Κραβάρων. Ὅθεν ἀναχωρήσαμεν ἀπὸ τὸ Καρπενῆσι εἰς τὰς δέκα Σεπτεμβρίου καὶ ἐπήγαμεν εἰς Κρικώλου χωρίον Καρπενησίου. Ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὰς ἑνδεκά ἐπήγαμεν εἰς Ἀράχοβαν χωρίον Κραβάρων ἀπὸ Ἀράχοβαν εἰς τὰς δώδεκα ἐπήγαμεν εἰς Πλάτανον Κραβάρων, ὅπου ἐστάθημεν καὶ τὴν δεκάτην τρίτην τὴν δεκάτην τετάρτην ἐκατέβημεν εἰς Ντρεβέικισταν Ἀποκούρου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου (Φίδαρι), ὅπου ἐστάθημεν καὶ τὴν δεκάτην πέμπτην.

Τὴν δεκάτην ἕκτην τὸ πρωὶ ἐτοιμάζονταν ὅλο τὸ στρατεύμα νὰ διευθυνθῶμεν διὰ τοῦ ζυγοῦ κατ' εὐθείαν εἰς Μεσολόγγιον· μάλιστα μέρος τοῦ στρατοῦ ἕως πεντῆσι χιλιάδες ἀνεχώρησαν διὰ τὸ Μεσολόγγιον κατ' εὐθείαν. Ἀλλὰ πρὶν ἀναχωρήσουν οἱ πασιᾶδες μὲ τὸν Σκόνδραν, ἔφθασε τάταρχος μὲ γράμματα ἀπὸ τὸν Ὁμέρ πασιᾶ Βυργιώνην ἀπὸ Βραχῶρι καὶ ἐγνωμοδοτοῦσεν εἰς τὸν Σκόνδραν, ὅτι εἶνε καλὸν νὰ ἀπεράσωμεν εἰς Βραχῶρι, ὅπου εἶνε τροφαὶ ἄφθοναι καὶ διὰ τὸν

στρατὸν καὶ διὰ τὰ ζῶα, δηλαδὴ καλαμπόκια μαζευμένα εἰς τὰ ἀλώνια καὶ εἰς τὰ χωράφια καὶ τὰ ἀμπέλια ἀτρυγήτα καὶ χόρτα ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, ἐν ᾧ καθ' ἕνα εἶνε θετικὰς πληροφορίας εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ Αἰτωλικὸν οἱ Ἑλληνας ἔκαψαν τὸ ἔξω περίξ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ, ὥστε δὲν εἴμεινε κλονὶ χόρτον καὶ θὰ φορίσουν τὰ ἄλογα τῶν, θὰ ὑποφέρη καὶ ὁ στρατὸς, καὶ ἀπὸ τὸ Βραχῶρι νὰ ἀνταποκριθῶν μὲ τὸν Ἰσοῦφ πασιᾶ Σερτζην, ὅπου ἦτο εἰς τὰς Πάτρας νὰ τοὺς εὐγάλη τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς τὸ Κριονέρι τοῦ Γαλατᾶ, καὶ τότε νὰ καταβοῦν εἰς Μεσολόγγιον. Ἡμεῖς δὲ, ἐγὼ καὶ δύο ἀδελφοὶ μου, καὶ ἓνας ὑπηρέτης μας, ὅπου τὸν εἶχαμεν σερτζην, προσποιούμενοι ὅτι δὲν εἰζύραμεν τὰ γραφθέντα παρὰ τοῦ Ὁμέρ πασιᾶ, ἀνεχωρήσαμεν διὰ τοῦ Ζυγοῦ κατ' εὐθείαν διὰ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ ἐνωθέντες μὲ τοὺς Γκέκιδες, οἱ ὅποιοι δὲν μᾶς ἐγνώριζαν, καὶ ἀπὸ τὸν ἰματισμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ὑλισμὸν μᾶς ἐθεωροῦσαν ὡς Τούρκους Ἀλθανούς, καὶ ἤλθαμεν εἰς Γαβαλοῦ χωρίον τοῦ Ζυγοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ πασιᾶς ὁ δικὸς μας πάγει μαζὶ μὲ τὸν Σκόνδραν εἰς τὸ Βραχῶρι ἀπὸ τὸ πέρα μέρος τῆς Λίμνης. Λοιπὸν ἀπὸ Γαβαλοῦ ἤλθαμεν εἰς τὰς 17 εἰς τὰ γιοφύρια τοῦ Ἀλαϊμπειγῆ, καὶ μᾶς ἦλθε καὶ διαταγὴ τοῦ Σκόνδρα νὰ περάσωμεν τὰ γιοφύρια νὰ πάγωμεν εἰς τὸ Βραχῶρι· τὰ δὲ γιοφύρια ἦτον χαλασμένα εἰς πολλὰ μέρη, ἐπειδὴ κρατοῦν μακρὸς περισσύτερον ἡμισείας ὥρας, καὶ μὲ δυσκολίαν ἀπερνοῦσεν ὁ στρατὸς, καὶ ἔμειναν πολλοὶ διὰ τὴν αὐρίον, ὅθεν μᾶς παρησιάζοιτο εὐκαιρία νὰ φύγωμεν. Σημερώνοντας εἰς τὰς 18 Σεπτεμβρίου ἐπήγαμεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τῶν γεφυριῶν καὶ προσποιούμενοι, ὅτι δὲν εὐρίσκουμεν ἀράδα νὰ εἰσέλθωμεν ἐγυρίσαμεν κατὰ τὰ ἀμπέλια τὰ Κερασσιότικα, καὶ οἱ Γκέκιδες, μᾶς ἐρωτοῦσαν «Ποῦ πηγένετε ὦ Τόσκιδες;» (ἔτσι ὀνομάζον τοὺς Ἀλθανούς). Ἡμεῖς τοὺς ἀποκρινόμεθα «Πάγομεν εἰς τὰ ἀμπέλια νὰ φάγωμεν σταφύλια, καὶ νὰ βοσκήσωμεν καὶ τὰ ἄλογά μας, παρὰ νὰ στεκώμεθα εἰς τὸν ἥλιον καθάλα ὥστε νὰ εὐρωμεν ἀραλίκι.» Καὶ οὕτως ἀναχωρήσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν διὰ τοῦ Κερασσιόβου εἰς Μεσολόγγιον χωρὶς νὰ εὐρωμεν ἄνθρωπον πουθενά. Ἠλθομεν εἰς Μεσολόγγιον μᾶς ἐπῆγαν εἰς τὸ ἐπαρχεῖον καὶ ἐξετάσθημεν τοὺς ἐφανερώσαμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰ σχέδιά του ὅσα ἐγνώριζαμεν πρὸς φρεσισμόν τῶν ἐμείναμε μὲ τὸ Κώστα Μπότζιαρης, τὸ ὁποῖον σῶμα ἦτο τότε τὸ δυνατώτερον ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου στρατιωτικὰ σώματα. Μετὰ 15 ἡμέρας κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου ἐκατέβησαν ἀπὸ τὸ Βραχῶρι καὶ ὁ Σκόνδρας καὶ Ὁμέρ πασιᾶς καὶ πολιόρκησαν τὸ Αἰτωλικὸν μόνον χωρὶς νὰ πλησιάσουν εἰς Μεσολόγγιον. Ἡ δὲ φρουρὰ καὶ οἱ πολῖται τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἔστειλεν ὁ Κώστα Μπότζιαρης τὸν ἐξάδελφόν του Θανάση Τούσια Μπότζιαρην μὲ ἑκατὸν πενήντα στρατιώτας καὶ ὡς ἀρχηγὸν τῆς φρουρᾶς τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ἐπήγαμε καὶ

ἡμεῖς, ἂν καὶ δὲν εἶχαμεν στρατιώτας, καὶ μ' ὅλον ὅπου ὁ Κώστα Μπότζιαρης μᾶς ἔλεγε νὰ μὴν πάγωμεν, ἐπειδὴ μᾶς θεωροῦσαν ὡς μουσαφιρίους, ἀλλ' ἡμεῖς τοῦ εἶπαμε «Δὲν ἤλθαμε διὰ μουσαφιρίκια· ἤλθαμε νὰ συμμαθεζώμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅπου ἀγωνίζονται πρὸς τρία ἔτη ὅλοι οἱ Ἑλληνας», καὶ ἐπήγαμεν μὲ τὸν Θανάση Τούσιαν. Εἰς τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας ταύτης ὁ πόλεμος γίνονταν μόνον μὲ ὀλίγα παλιοκανονάκια ὅπου εἶχαμεν ἡμεῖς μέσα, καὶ ὀλίγα κανονάκια ὅπου εἶχαν οἱ Τούρκοι, ἐπειδὴ τὸ Αἰτωλικὸν εἶνε ὅλον περιτριγυρισμένον. Μ' ὅλον τοῦτο εὐγαίαν κάποτε ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν μικρὰ σωματίδια μὲ μονόξυλα τὴν νύκτα καὶ κρύβονταν εἰς τὰ δασώδη περιβόλια, καὶ γίνονταν μικροὶ ἀκροβολισμοὶ πάντα μὲ βλάβην τῶν Τουρκῶν. Ἐσκοτώνονταν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πότε ἓνας πότε δύο ἢ καὶ τρεῖς ἀσήμαντα πράγματα· μίαν φορὰν ὅμως ἔστειλεν ὁ Σκόνδρας ἕως τρεῖς χιλιάδες εἰς τὸ Κριονέρι τοῦ Γαλατᾶ νὰ παραλάβουν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, ὅπου τοὺς ἔστειλεν ὁ Ἰσοῦφ πασιᾶς Σερτζης ἀπὸ τὰς Πάτρας· καὶ, ὅταν ἐπήγαμεν, ἀπέρασαν ἀνενόηλοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀπερισκέπτως δὲν ἄφησαν φρουρὰν νὰ φυλάξῃ τὸ Σκαλί, ὅπου εἶνε δύσβατος τόπος μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ. Καὶ ἡ φρουρὰ Μεσολογγίου καὶ πολλοὶ Μεσολογγῖται μαζὶ εὐγῆκαν καὶ ἐπιάσαν τὸ Σκαλί, καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Τουρκῶν τοὺς ἐβάρσαν καὶ τοὺς ἔκαμαν μέγαν χαλασμόν, τοὺς ἐπῆραν καὶ λάφυρα πολλὰ, ὥστε ἐξεπληρώθη τριπλασίως ὁ χαλασμός, ὅπου ἔπαθαν οἱ Ἑλληνας εἰς τὴν Καλιακούδαν, ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἑλληνας καθὼς προείπαμεν ἀπὸ ἀπερισκέψιαν ἔκαμαν τὸ λάθος καὶ ἄφησαν ἀπροφύλακτον τὸ πλέον δύσβατον μέρος καὶ ἐνίκηθησαν. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅπου ἐγαλάσθησαν οἱ Γκέκιδες εἰς τὸ Σκαλί, τὸ ἐσπέρας τρεῖς ὥρας νύκτα (καθὼς ἐμετροῦσαν τότε ἀπὸ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀρχινοῦσαν τὴν νύκτα) πηγαίνοντας νὰ κάμωμεν ἐπιθεώρησιν μὲ τὸν στρατηγὸν Θανάση Τούσιαν, περιφερόμενοι νὰ ἴδωμεν ἂν ἐπαγρυπνοῦν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰς τάπιας, εἰς τὴν τάπιαν τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ Αἰτωλικοῦ εἶχαμεν τάπια (προμαχώνα) εἰς τὸ σπῆτι τοῦ νῦν ἀντιστρατήγου Ἰωάννου Ράγκου, ὅστις τότε δὲν ἦτο ἐκεῖ καὶ εἰς τὸ ἂν ἰκρὺς μέρος ἦτον τοποθετημένοι Τούρκοι ἀπὸ τοῦ Ὁμέρ πασιᾶ Βυργιώνη στρατοπεδευμένοι εἰς τὴν θέσιν Ἀγιὸν Ἀθανάσιον καὶ ἐκατέβαινον ἕως τὸ ἄντικρυς τοῦ Αἰτωλικοῦ περιγᾶλι καὶ κάθε νύκτα ὀμιλοῦσαμεν μὲ αὐτοὺς πότε ὑβρίζοντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον, πότε ὀμιλοῦντες ἡσύχως τὴν βραδίαν ὅμως τῆς ἡμέρας ὅπου ἐγαλάσθησαν οἱ Γκέκιδες εἰς τὸ Σκαλί μᾶς ὀμιλοῦσαν μὲ φιλικὸν τρόπον, λέγοντές μας «Οὐλοῦμεθ-τζι, ντουάρτη ὦ καοῦρ τζιῦ ἀμπέτη μῆρε σαλεπτζιβετ, πὸ ψὲ σεβράτεν, τε γκίθα τε βέινε νὲ ντζιαχανῆμ; (δηλαδὴ «Νὰ καλοτυχήσουν τὰ χέρια σας, ὦ Ῥωμαῖοι· καλὰ ὅπου ἐκάματε τοὺς σαλεπτζιδεῖς! Ὅμως διατί δὲν τοὺς σκοτώσατε ὅλους νὰ πάγουν εἰς τὴν κόλασιν);» Ἡ ἐκστρατεία

τοῦ Σκόνδρα διήρκεσεν περίπου σαράντα ἡμέρας καὶ πρὸς τὰ μέσα Νοεμβρίου ἢ ἀπὸ ἐλλείψεως τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαίων μέσων ἢ διότι ἐσυμπληρώθησαν οἱ ἔξι μῆνες, ὅπου ἔχρεωστοῦσεν νὰ δουλεύσῃ τὸ ντοβλετί ἀμισθί, διότι προὔπηρχε μία συμφωνία μεταξὺ Βεζύρη Σκόνδρα καὶ ντοβλετίου εἰς κάθε ἀνάγκην τοῦ ντοβλετίου νὰ τὸ δουλεύῃ ἀμισθί ἔξι μῆνας καὶ ἔπειτα νὰ εἶνε ἐλεύθερος πάσης ὑποχρέωσως. Ὅθεν ὁ Σκόνδρα πασιᾶς εἰς τὸ ὑπὸκόν του εἶχεν ἀσυδοσίαν, καὶ ὅσους ἔπερνε μαζὶ του μόνον τροφὰς χρεωστοῦσεν νὰ τοὺς δώσῃ, τὰς ὁποίας τροφὰς ἔπερνε ἀπὸ τὸ ντοβλετί καὶ ἀπὸ λάφυρα τόπου ἐχθρικοῦ. Καὶ ἀπὸ τὰς κακουχίας τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιδημιακὰς ἀσθενείας, ὅπου ἔπεσαν εἰς τὸν στρατὸν του, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ὀπίσω πρὸς τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του πολλὰς βλάβας ἔλαβε πολεμούμενος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ληστρικῶς, πότε πλαγίως, πότε ἀπὸ τὰ ὀπισθεν, ὥστε ἔφθασεν εἰς τὴν Ἄρταν. Αὕτη εἶνε ἡ ἐκστρατεία τοῦ Σκόνδρα πασιᾶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ὑπερβολή. Εἰς τὴν περίπου σαραντῆμερον πολιορκίαν τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐσκοτώθησαν ἐντὸς τοῦ δέκα ἐννεᾶ ἄνθρωποι καὶ ἓνας γαϊδάρος, ἐβλάβθησαν καὶ ὀλίγα οἰκίαι ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν κανονίων. Καὶ οὕτως πάγει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ τὸν Ὁμέρ πασιᾶ Βυργιώνην.

Εἰς τὰ 1824 ὅμως δὲν ἐγένετο κάμμία ἐκστρατεία Τούρκων κατὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, μάλιστα Ἑλληνας Δυτικοελλαδίτες καὶ Εὐρυτᾶνες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἄρτας καὶ ἐπροχώρησαν ἕως τὰ Ντζιουμέρκα καὶ παραίτητο, καὶ ἔκαμαν τινὰς μάχας, τὰς ὁποίας δὲν γνωρίζω οὔτε μὲ ποίους Τούρκους οὔτε εἰς ποίας θέσεις, ἐπειδὴ εἰς τὰ 1824 εἶμασθε εἰς Γαστούνην καὶ εἶχαμεν νὰ κάμωμεν μὲ τοὺς Τούρκους τῶν Πατρῶν, ὅπου εὐγῆκαν καὶ ἐλεηλατοῦσαν τὴν Γαστούνην καὶ εἶμασταν τοποθετημένοι εἰς Μανωλάδαν καὶ Ἀλῆ Τζελεπή.

Ὅσα ἔγραψα καὶ διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ὁμέρ πασιᾶ εἰς τὰ 1822 καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σκόνδρα εἰς τὰ 1823, εἶνε ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ὑπερβολῆς, πλὴν κακογραμμένα καὶ γεμάτα λάθη ἕνεκα τῶν γηρατειῶν, καὶ ἀνορθόγραφα ἕνεκα τῆς ἀμαθίας μου. Σᾶς ζητῶ συγγνώμην καὶ διὰ μερικὰ, ὅπου ἔγραψα περιττὰ, καθὼς τὴν ἡμίλιαν ὅπου ἔγεινεν εἰς τὸ τζαντῆρι τοῦ Σκόνδρα διὰ τὸν σκοτωμὸν τοῦ Μάρκου, καὶ ὅσα μᾶς ἔλεγαν οἱ Ἀρβανῖτες εἰς τὸ Αἰτωλικὸν τὴν νύκτα ὅταν ἐβάρσαν οἱ Μεσολογγῖτες τοὺς Γκέκιδες εἰς τὸ Σκαλί, καὶ ἄλλας τινὰς λεπτομερείας καὶ συγχωρήσατέ με, φίλε μου. Ὅσα θεωρεῖτε περιττὰ ἀφαιρέσατέ τα, καὶ ὅσα ἀναγκαῖα γράψατέ τα εἰς τὸ πόνημα τῶν Ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων σας, ὅπου μέλλετε νὰ ἐκδώσῃτε.

Μεσολόγγιον τῆ 18 Μαρτίου 1865.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΟΥΛΙΑΠΗΤΗΣ

Με έρωτες εις την επιστολήν σου τον σκοπον του Μάρκου Μπότσαρη, όπου εινιθη κατά του Σκόνδρα· ο σκοπος του δεν υπάρχει παραμικρά αμφιβολία ότι ήτο προς όφελος των Έλλήνων και προς βλάβην των Τουρκών και αύξησιν της ύπολήψεως του Μάρκου και των υπ' αυτού· άλλ' ήτο και το ακόλουθον αίτιον, όπου επάυξηση τον ζήλον του και ετάχυνε το κίνημά του. Έν άπούσιχ του Γ. Βαρνακιώτου, όστις ήτο στρατηγός της Δυτικης Ελλάδος, οι δε άλλοι ύπλαρχηγοί όλοι χιλιαρχοί από τα 1821 και τα 1823, ενεργεία του Μαυροκορδάτου εδιωρίσθη στρατηγός της Δυτικης Ελλάδος ο Μάρκος μόνον και οι άλλοι έμειναν ως ήταν χιλιαρχοί. Προσβλήθέντες εις τό φιλότιμον συνενόθησαν και εκλεξαν έναν εξ αυτών του εδωσαν πληρεξουσίτητα και αναφοράν των και επήγεν εις την εν Αστρει συνέλευσιν· αυτός ο άπεσταλμένος ήταν ο νυν άντιστρατήγος Ιωάννης Ράγκος, όστις πηγαίνάμενος εις την συνέλευσιν ενήργησε παραστάων τα δικαιώματα των όλων και ή κυβέρνησις ή ή συνέλευσις εκαμε στρατηγός όλους τους χιλιαρχούς της Δυτικης Ελλάδος. Μαθών τουτο ο Μάρκος ότι ήλθαν τα διπλώματα και των άλλων και εγειναν στρατηγοί, τρόπον τινά εδυσχεραστήθη θεωρών έαυτον ικανώτερον των άλλων και εκφράσθη τοιουτοτρόπως: «Η κυβέρνησις έχει χαρτί και μελάκι να κάμη στρατηγός όσους θέλει, πλην τας αληθείς στρατηγίας τας μοιράζει εκείνος, όπου ερχεται από άπάνω, δηλαδή ο Σκόνδρας· και όποιος εινε αξιος διά στρατηγός εκει θα φανή.» Και ούτως εκστράτευσεν. Αυτή ή φήμη εκυκλοφορούσεν, όταν ήλθον εις την Ελλάδα· ή ψευδής ή αληθής δεν γνωρίζω.»

Και ταύτα μέν τα ανέκδοτα ιστορικά απομνημονεύματα του αγωνιστου Γεωργίου Χρήστου Βουλπιώτου, περι ών ρηθήσονται και τινα πλείω, να δήλον γίνηται ότι και ταύτα ου μικρόν συμβάλλονται εις επανόρθωσιν άλλων τε τινων της νεωτέρας ήμών ιστορίας και μάλιστα των αναφερομένων εις την ήρωικήν θυσίαν του Μάρκου Βότσαρη, ής πολλά άλλοι άλλως ποιείλλουσιν.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Έν συνεδρίχ τακτική του αρχαιολογικού τμήματος του Φιλολογ. Συλλόγου Παρνασσού ο κ. Αλ. Μελετόπουλος ανέ-

γνω την εξής πραγματείαν περι άνεκδότου νομίσματος της Έπιδαύρου:

Πλησίον της αρχαίας πόλεως Έπιδαύρου, της κειμένης άπέναντι της νήσου Αίγινης, εξετείνετο εν τώ μέσω γραφικωτάτων όρέων το ιερόν του Ασκληπιού άλλος. Πανταχόθεν συνέρρεον εις την γήν των Έπιδαυρίων, όπως προσφέρωσιν άφ' ενός θυσίας τώ θεώ, του όποιου ή θεραπευτική δύναμις ήτο γνωστή καθ' άπαντα τον τότε κόσμον και θαυμάσωσιν άφ' ετέρου τα έργα των περιφήμων διδασκάλων της Έλληνικης καλλιτεχνίας.

Έν τώ μεγαλοπρεπέ ναώ του Ασκληπιού ίστατο το χρυσελεφάντινον άγαλμα του θεου, έργον του Θρασυμήδους Αριγνώτου· παρίστατο δε ο θεός καθήμενος επί θρόνου κρατών βακτηρίαν, την δε ετέραν των χειρών ύπερ κεφαλής έχει του δράκοντος, και οι και κύων παρακατακείμενος πεποιήται· κατά την περιγραφήν του Πausανίου, (Κορινθιακά, Βιβλ. 2, σελ. 164). Παρά τον ναόν ύπήρχεν οικημα περιφερές, Θόλος καλούμενος, του όποιου ο σκοπος δεν αναφέρεται υπό των συγγραφέων και θεάτρον θεας αξιον του Πολυκλείτου, δυνάμενον να περιλάβη ύπερ τας δώδεκα χιλιάδας ακροατών, Ναοί Υγείας, Απόλλωνος και Αρτέμιδος, άγάλματα, κρήναι, στήλαι αναγράφουσαι φωνή τή Δωριδι τα όνόματα των άσθενών, τα νοσήματα και τον τρόπον της θεραπείας αυτών και παντός είδους οικήματα εκόσμου το ιερόν του Ασκληπιού άλλος. Τέλος ή επί της σκηνης αναβίβασις των σπουδαιοτέρων δραμάτων της αρχαίας ποιήσεως και ή τέλεισι αγώνων προς τιμήν του Θεου, τα Ασκληπιεία, εδίδον ζώνη και κίνησιν εις την ερημον νυν γήν, ένθα, πλην του θεάτρου, ερείπια παρελθούσης δόξης συναντά ο πους του περιηγητου.

Τα νομίσματα της πόλεως Έπιδαύρου και ιδίως τα άργυρά σπανίως εύρίσκονται, διότι ή σειρά αυτη δεν ειναι εκ των πλουσιών, φέρουσι δε τον Ασκληπιόν, την Υγίειαν, τον Απόλλωνα και τα ιερά αυτών σύμβολα.

Έν τή έμή συλλογή κείται τα εξής άργυρά νομίσματα της Έπιδαύρου άρίστης διατηρήσεως.

1. Κεφαλή δαφνοστεφής Ασκληπιού προς δεξιά. Οπ. Ασκληπιός καθήμενος επί θρόνου κρατεί άριστερά χειρι βάρβον, την δεξιάν δ' εκτείνει ύπεράνω της κεφαλής του πρό των ποδών του δράκοντος· κάτωθεν του θρόνου κύων και εν τώ πεδίω το γράμμα Ε. ΑΡ. 5. Γραμμ. 5,51.
2. Κεφαλή δαφνοστεφής Απόλλωνος προς δεξιά εντός κύκλου εκ σφαιριδίων. Οπ. Ασκληπιός καθήμενος ως άνω, πλην κάτωθεν του θρόνου τα γράμματα ΘΕ. Το όλον εντός κύκλου εκ σφαιριδίων. ΑΡ. 5. Γραμμ. 4,35.
3. Ομοιος τύπος. ΑΡ. 5. Γραμμ. 4,455.
4. Κεφαλή δαφνοστεφής Ασκληπιού προς άριστερά· όπισθεν της κεφαλής εν τώ πεδίω το γράμμα Ε.

Οπ. ΕΠ εν μονογράμματι εντός στεφάνου δάφνης.

ΑΡ. 3. Γράμμ. 2,375.

5. Ομοιος τύπος.

ΑΡ. 2. Γραμμ. 2,33.

Πρώτος ο Sestini εδημοσίευσε το ύπ' αριθμόν 2 νόμισμα της Έπιδαύρου εν τώ συγγράμματι αυτού (Descrizione di molte medaglie antiche greche esistenti in più musei. Firenze 1828, pag. 93, Tav. XII, 16). Είτα άνεδημοσίεωθη υπό των Φραγκίσκου Streber εν Numismata nonnulla graeca ee museo Regis Bavariae, σελ. 159. Πιν. II, 4, Leake εν Numismata Hellenica. European Creece σελ. 50, 1854 και Jul. Friedlaender εν τώ περιοδικώ Berliner Blätter für Münz-Siegel-und Wappenkunde. III Band. Berlin 1866. Πιν. XXX, άρ. 3.

Το νομισματικόν μουσειον του Μονάχου κατέχει δύο νομίσματα όμοια του ύπ' αριθμόν 2, το δε του Βερολίνου εν. Κατατάσσονται δε εις την πρώτην τάξιν των ελληνικών νομισμάτων ένεκα του ρυθμού της τέχνης και της σπανιότητος αυτών.

Έν δε τώ συγγράμματι του Mionnet (Description de Medailles antiques, tom. II, p 237) αναφέρονται δύο μόνον άργυρά νομίσματα της πόλεως ταύτης, τα ύπ' αριθμόν 4 και 5.

Έκ των μέχρι τουδε δημοσιευθέντων άργυρών νομισμάτων της Έπιδαύρου δηλον γίνηται, ότι το σήμερα δημοσιευόμενον ύπ' αριθ. 1, το φέρον την καλλιτεχνικήν όντως κεφαλήν του Ασκληπιού εστιν άνέκδοτον και το σπανιώτερον της σειρας ταύτης. Είμαι περιττόν να αναφέρωμεν ένταύθα, ότι ή υπό του Pausanίου περιγραφή του άγάλματος του Ασκληπιού συμφωνεί πληρέστατα προς την επί του νομίσματος παραστάσιν και ότι ο «παρακατακείμενος κύων» αναφέρεται εις την μυθολογικήν παράδωσιν της γενέσεως του θεου. Η αυτη σχεδόν παράστασις του Ασκληπιού μετά του κυνός άπαντα και επί χαλκού τινος νομίσματος των Μαγνήτων της Θεσσαλίας και των Κλεωών της Αργολίδος. Βλέπε F Imhoof-Blumer, Monnaies Grecques, p. 133. Πιν. I, άρ. 26.

Τάνωτέρω περιγραφέντα νομίσματα εύρέθησαν εν Έπιδαύρω, πλησίον του Ιερού, κατά μήνα Ιούνιον του 1883.

ΑΛΕΞ. Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ ΔΡΑΜΑ ΑΝΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Τον φιλοπατριδα της «Κρητιδος» και πολυδαφνινοποιητήν, τον χαλκέντερον θεράποντα των Μουσών και σκαπανέα των γραμμάτων Αντώνιον Αντωνιάδην, εγνωρίσεν άρκούντως το Πανελλήνιον. Μελετών, ο φιλόπονος άνήρ, την ιστορίαν του

έθνους ήμών και ιδίχ εγκύβας εν τή σπουδή των ήρωικών χρόνων του 1821, κατορθώσας να συναψη έν ταις συγγραφαίς αυτού πάσαν πληροφορίαν περι του βίου και των έργων των άθανάτων εκείνων άνδρών του ιερού αγώνος, σπουδαίαν παρέχει ύπηρεσίαν τή πατρίδι διά των παντοδαπών αυτού ποιητικών και πεζών έργων, εν οίς πράγματι συνέλεξεν ό,τι ήδύνατό τις να περιυναγάγη εκ της μελέτης τοσουτώ μεγάλων έργων, τοιούτων ήρωικών χρόνων, ό,τι ήδύνατό τις να συναγάγη εκ της σπουδής τοιούτων άθανάτων χαρακτήρων, οίοι οι ήρώες της μεγάλης ήμών έποποιείας του 21. Έν τή εργασία δε ταύτη ούδόλωρ ώκνησεν ο πατριωτικώτατος συγγραφεύς και, μόλις πρό ολίγων ήμερών, είδομεν από της σκηνης του Αθήνησιν θεάτρου παρασταθέν, νέον αυτού έργον, τον Λάμπρον Τζαβέλλα·.

Δεν πρόκειται ήδη να κρίνωμεν τον κ. Αντωνιάδην, ως ποιητήν, ούδε να εξετάσωμεν κατά πόσον επέτυχεν εν τή διαμορφώσει των ποιητικών ύποθεσεων, άς κατά καιρούς συνέλαβε, διότι ουτε του παρόντος εινε και διότι άλλοι, τίτλους κριτικών διαμφισθητούντες, απεφάνθησαν επί του ζητήματος τουτου. Αλλ' ουδέ περι του τελευταίου έργου του κ. Αντωνιάδου πρόκειται να διαλάβωμεν ήδη εν έκτάσει, καθ' όσον και τουτο άνέκδοτον εισέτι τυγχάνει. Σκοπον ήμεις προσθέμεθα, γράφοντες ταύτα, να ποιήσωμεν μικράν εισαγωγήν εις το κατωτέρω δημοσιευόμενον άποσπασμα του Τζαβέλλα, όπερ εύγενώς ήμιν ο ποιητής παρεχώρησεν.

Τον μύθον του δράματός του τουτου ο κ. Αντωνιάδης ήνηπλησεν, ως γνωστόν, εκ της πλουσίας εις ήρωίχας πράξεις έποχης του 1821. Χάριν δε των αγνούστων την ύπόθεσιν και μη πάρευρεθέντων κατά την παραστάσιν εκτιθέμεθα εν ολίγοις την ύπόθεσιν του δράματος, παραπέμποντες διά τας λεπτομερείας εις την ιστορίαν και το μετ' ου πολύ εκδοθησόμενον δραματικόν τουτο έργο. Ο Αλή-πασσάς, ή φοβερά αυτη τίγρις των Ιωαννίνων, θέλων να ύποτάξη έαυτώ το ήρωικόν Σούλι και τουτο και μόνον άνειρευόμενος, διά δολίου τεχνάσματος, προσποιούμενος ότι έχει πόλεμον προς τους Αργυροκαστρίτας, ζητεί βοήθειαν παρά των Σουλιωτών. Οι Σουλιώται τώ άποστέλλουσι 70 παλληκάρια, υπό τον εξακουστόν Λάμπρον Τζαβέλλα. Αλλ' εν ώ υπό τας θωπείας του Αλή εις εύθυμον οι άνδρες δίδονται διάχυσιν και άφίνουσι τα όπλα προς στιγμήν, να ύπό το κράτος του οίνου χορεύωσι και παράτρεύωσι και διασκεδάσωσιν, οι Αλβανοί τους ζωγρούσι και

1) Το δράμα τουτο παρέστησαν εύδοκίμως μαθηταί του άρτι συστάτος επ' αγαθαις ελπίσιν Έθνικοϋ Συλλόγου, ιστορικήν δε εισαγωγήν εις το δράμα έποίησατο ο παρ' ήμιν πολυμαθής Γυμνασιάρχης κ. Γ. Κρέμος, άνήρ εκ των μετ' ένθουσιασμού κατατριβομένων εν τή ιστορία των χρόνων του 21, γνωστός δε τυγχάνων ταις αναγνώσταις του «Απόλλωνος», εκ των «Ιστορικών αυτού Έπανορθωμάτων», άτινα δεόντως εξετίμησεν ο φιλολογικός κόσμος.

δεδεμένους ἀπάγουσιν αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ Ἀλῆς προσκαλεῖ τὸν Τζαβέλλα καὶ τῷ ὑπόσχεται ὅτι θάφηση αὐτὸν μετὰ τῶν συντρόφων του ἐλευθέρους ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ὅτι τὸ Σοῦλι θὰ παραδοθῇ αὐτῷ. Πρὸς τοῦτο δ' ἔτι—εἰ καὶ διστάζων—ἀπαιτεῖ ὡς ὄμηρον τὸν υἱὸν τοῦ Τζαβέλλα Φῶτον, παιδίον ὄπερ, ἐὰν ἤθελε καταπατήσῃ ὁ Τζαβέλλας τὰς συνθήκας, ἐμελλε νάποκτείνῃ ὁ Ἀλῆς. Ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους φεύγει ὁ Τζαβέλλας, ἀφ' οὗ παρώτρυνεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς ἐγκαρτέρησιν καὶ προητοίμασεν αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν θάνατον. Ἀναχωρήσας ὁ Τζαβέλλας δι' εἰρωνικῆς πρὸς τὸν Ἀλῆν ἐπιστολῆς, τῷ λέγει, ὅτι χαίρει ὅτι τὸν ἐγέλασε, ὅτι τὸ Σοῦλι δὲν παραδίδεται καὶ ὅτι ὁ υἱὸς του εἶν' ἔτοιμος νὰ ὑποστῇ πᾶν εἶδος βασάνων ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐξάπτεται ὁ Ἀλῆς, ζητεῖ νὰ κατασπαράξῃ τὸν υἱὸν τοῦ Λάμπρου, ἀλλ' ἡ Βασιλική, ἡ Ἑλληνίς αὕτη σύζυγος τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ πιστὸς ἀείποτε τοῖς Ἑλλησι Μάνθος τὸν πείθουσιν, ὅτι τοῦτο εἶνε ἐναντίον τῶν συμφερόντων του. Ὁ Ἀλῆς ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Σουλίου. Νικῶνται τὰ στρατεύματά του. Ὁ Τζαβέλλας πολιορκεῖ τὰ Ἰωάννινα, ζητῶν γρόσια καὶ τὸν υἱὸν του. Μετὰ τὴν αἰσχροὴν φυγὴν ὁ Ἀλῆς πείθεται καὶ παραδίδει τὸν ὄμηρον καὶ τὰ χρήματα καὶ οἱ Σουλιῶται πανηγυρίζουσι τὴν νίκην, ἐν ᾗ ἡ οἰκογένεια τοῦ Τζαβέλλα δέχεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὸν γενναϊόφρονος παιδία.

Τὸ δημοσιεύμενον μέρος ἐλήφθη ἀπὸ τῆς πρώτης πράξεως καὶ εἶνε ὁ διάλογος τοῦ πατρὸς Τζαβέλλα πρὸς τὸν υἱὸν, ὅπου ταν πρόκειται φεύγων νὰ φήσῃ αὐτὸν εἰς χεῖρας τοῦ αἰμοβόρου τυράννου, χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος καὶ ὁ μείραξ ἀσμένως δέχεται, ἐνθουσιῶν, τοῦ πατρὸς τὴν πρότασιν. Ἐκ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται καὶ ἡ δέσις τοῦ δράματος. Ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ παθητικώτατα καὶ ζωηρότατα παρίσταται ἡ πᾶλη εὐγενῶν συναισθημάτων, ἡ σύγκρουσις τῆς στοργῆς καὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος καὶ εἶνε στιγμή πρᾶγματι διασαλεύουσα ἐκ βάθρων τὰς ἴνας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, στιγμή καθ' ἣν ὁ μείραξ Σουλιώτης ἀποχωρίζεται ἴσως δι' ὑστάτην φοράν τοῦ φιλάτου πατρὸς, ἀνεχόμενος αὐτὸς νὰ μείνῃ εἰς χεῖρας αἰμοβόρου τυράννου, χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος. Καὶ εἶνε τότε—καὶ πρέπει τεχνικῶς νὰ εἶνε—ἥρωος τοῦ δράματος οὐχὶ ὁ Τζαβέλλας πατήρ ἀλλ' ὁ μείραξ Τζαβέλλας, ὁ μικρὸς Σουλιώτης, περὶ ὃν κυρίως καὶ τὸ ὄλον δράμα στρέφεται. Τὴν σκηνὴν ταύτην, ὡς εἵπομεν, παρατιθέμεθα κατωτέρω.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΑΝΤ. Α. ΑΝΤΩΝΙΔΟΥ

(ἀπόσπασμα)

ΠΡΑΞΙΣ Α'.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΥΙΟΣ ΤΟΥ

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ (τῷ Ἀλῆ)

Τώρα βεζύρη μ', κάτι ἔχω 'ς τὸ παιδί νάπῳ, καὶ θέλω μόνου νάμαστε οἱ δυό.

ΑΛΗΠΑΣΣΑΣ

Ναί, νὰ τοῦ πῆς Τζαβέλλα τὰ γαπᾶς πολὺ, τὸ βλέπω, τὸ παιδί σου 'πέ του φρόνιμα καὶ 'μπιστεμένα 'ς τὸ σεράγι νὰ περνᾶ.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Αὐτὸ, βεζύρη μ', ἔχω νὰ τοῦ 'πῶ κ' ἐγώ.

ΑΛΗΠΑΣΣΑΣ

Τότες νὰ μείνης μόνος; πᾶμ' οἱ ἄλλοι 'μεῖς.

(Φεύγουν ὅλοι, ὅς' ἀπὸ τὸ Τζαβέλλα καὶ τὸ Φῶτο).

ΦΩΤΟΣ

Πατέρα, τώρα ποῦ μονάχοι μείναμε, ξάστερα θέλω νὰ τὰποῦμ' ἀληθινὰ εἰς τὸν Ἀλῆ τὸ Σοῦλι θεὰ 'ποταχτῆ, ἐγὼ γιὰ νὰ γλυτώσω; κάλλιο ῥίξεμε ἀπὸ γκερμνὸ μεγάλο μὲς 'ς τὸν ποταμὸ, τὸ κῶμα νὰ μὲ πᾶχ μὲς' τὸ πέλαγος.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ἄχ! 'δέ με μὲς' τὰ μάτια, καὶ κατὰλαθε τί βράζει 'ς τὴν καρδιά μου.

ΦΩΤΟΣ

Τί, πατέρα μου; τί κλαίεις; ἂν καὶ τῶντι τῶβαλε 'ς τὸ νοῦ ὁ Ἀρβανίτης τοῦτος, ὁ παράνομος, 'ς τὸ Σοῦλι' ἀφέντης νὰ καθίσῃ, τότε ναί, τότε νὰ κλάψης; εἶδὲ μὴ μὲς' 'ς τὴν καρδιά χαρὰ μεγάλη νάχης.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Μὰ τὰ αἶματα

ἐκείνων ποῦ γαθῆκαν εἰς τὸ Χόρμωβο, τῶν χριστιανῶν ποῦ 'ς τὸ Γαρδίκι σφάγηκαν, 'ς τὸ Λόμποβο καὶ 'ς τῆς Χειμάρρας τὰ χωριά; μὰ κείνους, ποῦ ὁ μπόγιας εἰς τὴν Πρέβεζα κουράστηκε νὰ κόβῃ, κί' ἀπὸ τὸν κόπο του

ἔπесе κάτω κ' ἐξεψύχησε νεκρός·

μὰ τὸ σπαθί μου τοῦτο, ποῦ 'κατὸ φοραῖς ἐδάφηκ' ὡς τὴ θήκη μ' αἶμα Τούρκικο—Τουρκαρβανίτης δὲν ἐσκέφθηκα ποτὲ, ἀφέντης 'ς τὰκουσμένο Σοῦλί μας νάμπῳ.

ΦΩΤΟΣ

Μὰ πῶς τὰ μάτια σ' ἔτσι δάκρυα γέμισαν;

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ἄκου παιδί μου... τώρα... στάσου μιὰ στιγμή, καὶ τοῦτο θὰ τὰκούσης ἦταν μιὰ φορὰ ἢ Ῥωμησοῦνη πρώτη 'ς τὰ βασιλεία.

Δὲν ἦτανε 'ς τὸν κόσμον ἄλλη ἐκκλησιά σὰν τὴν ἀγία Σοφία· χίλιοι ψέλνανε ἐκεῖ παππάδες 'ς τοῦ Θεοῦ τὴ λειτουργία.

Μὰ τώρα τὴν ἐκάμαν καὶ αὕτη τζαμί, μᾶς ἔχουνε σὰ βώδια οἱ παληότουρκοι, καὶ σὰν πουλιὰ μᾶς σφάζουν, ὅταν τοὺς φανῇ.

Μὰ εἶδες μιὰν ἡμέρα ποῦ 'ς τὸ σπίτι μας ἦρθ' ἕνας καπετάνιος Μόσκοβος; χρυσᾶ στολιζαν τὸ κορμί του ῥούχα· κ' ἄλλη μιὰν ἡμέρα Μωραϊτῆ θῆδες ὡμορφο. Αὐτοὶ μᾶς λένε πάλι πῶς βασιλείο θὰ γείν' ἢ Ῥωμησοῦνη.

ΦΩΤΟΣ

Πέε, πατέρα μου,

'πέε μου ἀκόμη κί' ἄλλα.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Τὸ 'γγονάκι τῆς

μᾶς δίνει τῆς Ῥωσσίας ἢ βασιλίσσα· μᾶς ἔστειλε τουφέκια κί' ἀπὸ τὸ Μωρεῖᾶ γράφ' ὁ Κολοκοτρώνης, γλήγορα θάρθη μὲ τὸ Σωτήρ' ἀπ' τὴ Βοστίτσα.

ΦΩΤΟΣ

Κί' ὄλ' αὐτὰ

γλήγορα θεὰ γείνουν; ἄχ! πῶς ἤθελα νὰ πάω πρώτος εἰς αὐτὸ τὸν πόλεμο.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ἄρματωμένος δὲ θὰ πάης, Φῶτό μου· θὰ πάης γιὰ τὴν πίστι, ποῦχης, μάρτυρας.

ΦΩΤΟΣ

Τώρα καταλαβαίνω τῆθελες νάπῆς.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ἄχ! ναί, παιδί μου· μὴ 'ς τὸν κόσμον ἀκουστῆ, νὰ μὴν τὸ πῶνε, πῶς τὸ Σοῦλι ποῦ ἦτανε ὡς τώρα πρώτο 'ς τὰρματα, 'ς τὴν ἀντρεία, σὰν ἦρθ' ἡ ὥρα ποῦ προσμέναμ' τοῦ Χριστοῦ, ὑποταγμένο βρέθη 'ς τὸν Ἀλήπασσα.

ΦΩΤΟΣ

Πατέρα μου, αὐτὸ μὴ συλλογιζέσαι... πῆγαινε 'ς τοὺς Σουλιώταις, 'πέ τους πῶς ἐγὼ πηγαίνω γιὰ τὸ γένος ὄλο μάρτυρας.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Νὰ ἔχης τὴν εὐχή μου· δὲ θάρθης μαζὶ 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνω... ἔλα, παρ' αὐτὸ τὸ φυλαχτὸ καὶ βαλτο εἰς τὸ στήθος σου. Εἴκοσι χρόνια τὸ φορᾶ καὶ μπάλλα μιὰ, ποῦ μοῦ σφυρίζαν χιλιάδες εἰς ταῦτιά, 'ς τὸ στήθος μου δὲν ἦρθεν. Ἄχ! παιδάκι μου, ἔλεγα πῶς θὰ μείνης σὺ 'ς τὸν τόπο μας, σὰν ἀποθάνω... μὰ σὲ κλαίω ζωντανό.

ΦΩΤΟΣ

Σῶπα, πατέρα· τεῖν' αὐτὰ; δὲν ντρέπεσαι; τὸ φυλαχτὸ, ποῦ ἔχεις 'πάν' 'ς τὸ στήθος σου, νὰ μὴν τὸ βγάλῃς γιὰτὶ θάχῃ φοβερούς τὸ Σοῦλί μας πολέμους καὶ θὰ πᾶς μπροστά, σὰν καπετάνιος ποῦσαι. Τί τὸ θέλω 'γὼ τὸ φυλαχτὸ 'δῶ πέρα; θέλω 'πομονὴ μονάχα, καὶ μοῦ δίνει' ὁ ἄγιος Θεὸς καὶ τῶν γονηῶν μου ἡ εὐκή. Νὰ μὴ μὲ κλαῖς καθόλου, τοῦτο πειὰ δὲ θέλω νὰ τὸ 'πῆς, γιὰτὶ τριγύρω θάχῃ 'ς τὸ κεφάλι μου ἕνα χρυσὸ στεφάνι· σὰν ὅταν μικρὸς τῆς ἱστορίας κείναις τῆς Ἑλληνικαῖς διάβαζα 'ς τὸ σκολεῖο, πῶς σκοτώθηκε ὁ Λεωνίδας κ' ἄλλοι τόσοι παλαιοί, γιὰ τὴν πατρίδα, κ' ἔχουν τώρα τῶνομα 'ς τὸν κόσμο ξακουσμένο· ἔτσι τῶνομα τοῦ Φῶτου σου, πατέρα μ', θάκουστῆ παντοῦ· καὶ τοῦτο 'ς τὴν ψυχὴ μου δίνει μιὰ χαρὰ, ποῦ δὲν εἰξεύρω τόση ἂν θὰ λάβαινα, τοῦ γάμου τὸ στεφάνι ἂν μοῦ βάνανε...

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Αὕτη τὴν ὥρα, Φῶτο, λόγια ποῦ μοῦ λές! ἔλα νὰ σὲ φιλήσω· τὰπουράνια θαρρῶ πῶς ἀνοιχτήκαν κ' ἄγγελος κατέβηκε, μοῦ λείπει τὴν πατρίδα γλήγορα θάδῶ μεγάλη, καθὼς θέλω. Ναί, πάγω κ' ἐγὼ νὰ σκοτωθῶ σὲ μάχη, γλήγορα νάρθῶ νάνταμωθοῦμε κεί ποῦ θῆσαι μάρτυρας. Ἄχ! τῆς πτωχῆς σου μάνας τί θὰ τῆς εἰπῶ;

ΦΩΤΟΣ

Μὴν τῆς εἰπῆς ἐκείνης πῶς μὲ ἄφησες σὲ τοῦτο τὸ σεράγι, γιὰτὶ τὰκουσε, χίλιας φοραῖς τῆς τῶπαν, ὅποιος μένει 'δῶ βγαίνουσε φεῖδια καὶ τὸν τρῶν, τὸν ῥίχνουσε

Ἐς τὴ λίμνη πούχει μ' αἷμα τὸ νερὸ θολό.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Παιδάκι μου, σιώπα, σιώπα, Φωτό μου
μεγάλος εἶνε ὁ Θεός.

ΦΩΤΟΣ

Γι' αὐτὸ κ' ἐγώ

εἰς τὸ Θεὸ νὰ πάω θέλω γλήγορα,
νὰ μὴν τρομάζω τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κακοὺς.
Πατέρα! πάλι κλαίεις; δὲν ἐπίστευα
σύ, πού σὲ μάχαις χίλιαις ἐπολέμησες,
νὰ κλαίης ἔτσι.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Αἰ! παιδί μου, Φωτό μου,

πατέρας νᾶσουν, νᾶσουν ἤθελα γονεῖς,
αὐτὴ τὴν ὥρα, γιὰ νᾶδῆς μέσ' ἔς τὴν καρδιά
πόσα μαχαίρια κοφερὰ μου μπήγουνε.

Σ' εἶδ'επα ἔς τὸ σκολεῖο μ' ἐπιμέλεια
μεγάλη νὰ πηγαίνης, τᾶλλα τὰ παιδιὰ
ὅλα νὰ τὰ περναῖς εἰς τὸ τρέξιμο,
ἔς τὸ πῆδημα, νὰ πιάνης τὸ τουφέκι μου,
νὰ σημαδεύης ἀπὸ μὲ καλήτερα,
κ' ἔλεγα· μίαν ἡμέρα θᾶν ὁ Φωτός μου
ἔς τὸ Σοῦλι πάλι πρῶτος, ὅπως εἰμ' ἐγώ,
καλήτερος ἀκόμη δὲ θελᾶ χαθῆ
τὸ γένος τοῦ Τζαβέλλα. Σ' ἐκαμάρωνε
ἡ δυστυχὴ σου μάνα, σὰν τῆς ἔλεγαν
ὁ Φωτός της θᾶ γείνη μεγαλύτερος
κι' ἀπ' τὸν παππού τ' ἀκόμη πού ἔς τὴ Ρούμελη
δὲ βρέθηκ' ἄλλος σὰν αὐτὸν ἔς τὸ τρέξιμο
καὶ τώρα, σὰν τὸ γῆρας ἔχρηξεν νὰ μᾶς βρῆ,
τὰ παλληκάρια τᾶλλα θενὰ βλέπωμε
καὶ θενὰ λέμε· ποῦν' κ' ἐμᾶς ὁ Φωτός μας;

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΦΩΤΟΣ

Πατέρα, στάσου· ἔτσι τώρα θεὸ νὰ λέν
νὰ! ὁ Τζαβέλλας, πού γιὰ τὴν πατρίδα του
ἔδωκε τὸ παιδί του νὰ τὸ σφάζουνε.
Ἐς τῆς ἱστορίας ὄλας θὰ σὲ γράψουνε,
τὸ ὄνομά σου ἔς τὴ Φραγκιὰ θελάκουστῆ.
Μὸν ἔλα φίλησέ με κι' ἄμε πηγαίνε,
γιατ' εἶν' ἐδῶ τριγύρω, τὸ γνωρίζω,
χιλιάδες καταδότες, μὴ σ' ἀκούσουνε.
Κύττα ἔς τὴν ἄμοιρή μου μάνα μὴν τὸ 'πῆς·
ἔς τὸν ξάδελφό μου λέγε, πῶς ἔς τὸν οὐρανὸ
ν' ἀκούσω περιμένω, ἄλλος σὰν αὐτὸν
ἔς τὸν πόλεμο δὲ φάνη γενναίτερος.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

(Σκύρτει, τὸν φιλεῖ καὶ κλαίει· ὕστερα σηκώνεται γενναῖος).

Πηγαίνω ἔς τοὺς Σουλιώταις τώρα νὰ εἰπῶ,
τὰ κόλυβα τοῦ γιου μου πῶς εἰτόμισα,
καὶ γιὰ λαμπάδες θέλω εἰς τὸ μνήμα του
νὰ φέρουν τὰ τουφέκια, τὰ γυμνὰ σπαθιά.
Δόμου τὸ χέρι, Φωτό.

(Ἀναβαίνει ἔς τὸ ἄλογο· ἀκούγονται πατημασιὰς).

ΦΩΤΟΣ

Φύγε γλήγορα,

δὲ ξέρω ποῖος θελᾶρρη.

ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Φωτό μ', ἔχε γειά!...

(Φεύγει· ἔρχονται φύλακες καὶ ἔδηγούν τὸ φῶτο ἔξω γιὰ τὴ
φυλακὴ· μπαίνει ὁ Ἄλῆς μὲ τὴ Βασιλική).

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ

Τίς θνητὸς δὲν ἐπιθύμει νὰ ζήσῃ μακρὸν βίον καὶ νὰ φθάσῃ
εἰς βαθὺ γῆρας; Συχνάκις ἀκούομεν ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ
ἡμῶν πολλοὺς λέγοντας, α' ἔχω ἀηδιάσει τὴν ζωὴν! Εὐχαρί-
στως θὰ ἤθελον νὰ ἀποθάνω! Καὶ ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ ἐκ-
δηλώσεις δὲν ἐκφέρονται σπουδαίως. Ὁ τοῦ θανάτου φόβος
εἶνε λίαν εὐνόητος, διότι οὐδεὶς βεβαίως εἶνε ὁ μὴ φρικτῶν, αἰ-
σθανόμενος τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀτομικότητός του, εἰς τὴν ἐπά-
νοδόν του εἰς τὸν καθολικὸν τῆς φύσεως κόλπον ἢ εἰς τὴν ἄ-
γνωστον ἐκείνην γῆν, ἐξ ἧς οὐδεὶς τῶν μεταναστῶν ἐπανῆλθεν.

Καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιότατοις χρόνοις μακρὸς βίος ἔθεωρεῖτο ὡς
τὰ μάλιστα ἐπιθυμητός· ὁ Φυσιολόγος Λουδοβίκος Βούγχερος
τρανῶς ἀποδεικνύει τοῦτο ἐν τινι λόγῳ του, πρὸ μικροῦ ἐκφω-
νηθέντι. Σχεδὸν πάντες οἱ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἀπένειμον εἰς
τοὺς ἡρώας τῶν μακρὸν βίον, καίτοι πᾶσαι αἱ εἰδήσεις, αἱ προ-
βαίνουσαι πολὺ πέραν τῆς συνήθους διάρκειας τοῦ βίου, δύ-

νανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μῦθοι. Μακρὸς βίος ἔθεωρεῖτο πάν-
τοτε ὡς μέγα τι ἀγαθόν. Ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς ταῦτα, ὁ μῦθος
περὶ τοῦ αἰωνίου Ἰουδαίου δείκνυσιν ὅτι ὁ βίος δὲν πρέπει καὶ
ἐπὶ πολὺ νὰ παρατείνηται καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος τὸ νὰ μὴ δύ-
νηται νὰ κληρονομήσῃ τι ἐννοεῖ τοῦτο ὡς τὸ φοβερώτατον
πάντων. Περὶ δὲ τῆς δυνατῆς ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων αἱ γνώ-
μαι τῶν πεπαιδευμένων εἶνε διάφοροι. Ἐνθεν μὲν ἀγγέλλεται
ὅτι ἀνθρώποι ἐζησαν ὑπὲρ τὰ 200 ἔτη, ἐνθεν δὲ ὑπάρχει ἡ
γνώμη ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ πλέον τῶν 200
ἔτων· ἡ τελευταία αὕτη γνώμη εἶνε βεβαίως ψευδής, διότι
μόνον ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν κατοίκων ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ
1872 σημειοῦνται 75 ἄτομα, ἅτινα εἶχον ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη
ἡλικίαν. Οὐχ ἦττον ὑπάρχουσι καὶ ἀνθρώποι, ὧν ἡ ἡλικία ἀ-
νῆθε σχεδὸν εἰς τὰ διακόσια ἔτη.

Ὁ Ἀγγλος Θωμᾶς Παρράυδ ἐγεννήθη τῷ 1483 καὶ ἀπέ-
θανεν τῷ 1635, ὃ ἐστὶν ἐζησεν 159 ἔτη καὶ 9 μῆνας. Ἐν ἡ-
λικίᾳ 128 ἔτων ἐνουμφεύθη δευτέραν φοράν τῷ 1635 ἤχθη
εἰς τὴν αὐτὴν Καρόλου Γ. καὶ ἐκεῖ παρετίθετο αὐτῷ τόση δα-
ψίλεια φαγητῶν καὶ ποτῶν, ὥστε ἐνεκα ἐλλείψεως διαίτης
ἀπεβίωσεν. Εἶχεν ἐπιζήσει 10 Ἀγγλῶν βασιλέων. Ναύτης
τις ἐκ Νορβηγίας ἐζησεν ἀπὸ τοῦ 1624 μέχρι τοῦ 1770, ὅτε
δὲ ἦτο 111 ἔτων τὴν ἡλικίαν ἐνουμφεύθη ἐξηκοντούτιδα καὶ
ἀποθανούσης αὐτῆς ἐνουμφεύθη νεάνιδα δεκαοκταετίδα.

Ὅμοιαι περιστάσεις βεβαιωμέναι ὑπάρχουσιν ἔτι πολλαί.
Ἀπὸ τοῦ 1861—1878 παρετήρησεν ὁ Βούγχερος 52 περι-
πτώσεις ἀνθρώπων ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη γεγονότων. Εἴκοσιν ἐξ
ἀπὸ 100—110, δέκα ἐπτά ἀπὸ 110—120, δύο ἀπὸ 120
—130, πέντε ἀπὸ 130—150, εἰς μεταξύ 140—150 καὶ
εἰς 150.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ληθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ ἐπιδράσεις,
αἵτινες δύνανται νὰ μειώσωσιν ἢ νὰ βραχύνωσι τὸν βίον τοῦ
ἀνθρώπου. Εἶνε στατιστικῶς βεβαιωμένον, ὅτι αἱ γυναῖκες κα-
θόλου ζῶσι περισσότερον ἢ ἄνδρες.

Σοφὸς δὲ τις Γάλλος προσεπάθησε ποτε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι
αἷτιον τούτου εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν γυναικῶν εὐγλωττία,
καθόσον ἡ ἄσκησις τῶν γλωσσικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ πνεύμα-
τος ἔχει εὐνοϊκὴν ῥοπήν ἐπὶ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς.

Καίτοι δὲ δὲν εἶνε ἀρνήσιμον ὅτι ἡ ἄσκησις τῶν πνευμό-
νων καὶ ἰδίως διὰ τοῦ ἔθδειν εἶνε ἀξιοσύστατος, οὐχ ἦττον ἡ
ἀφορμὴ τοῦ φαινομένου ἐκείνου, ὡς ὁ Βούγχερος λέγει, κεῖται ἐν
τούτῳ, ὅτι τὸ γυναικεῖον φύλον ὑποβάλλεται ἦττον εἰς τὰς
βιωτικὰς μερίμνας καὶ ταλαιπωρίας παρ' ὅτι τὸ ἀνδρικόν φύ-
λον, καὶ ὅτι ἡ ἡσυχία καὶ ἁρμονικὴ ζωὴ τῶν γυναικῶν συμ-
βάλλεται εἰς τὴν διατήρησιν τῆς υγείας καὶ μακροῦ βίου.

Δευτέρα ἐπίδρασις πρὸς τὴν μακροβιότητα εἶνε ὁ γάμος.
Στατιστικῶς εἶνε ἐπίσης ἀποδεδειγμένον ὅτι διὰ τοῦ γάμου
ὁ βίος καθόλου μὴνύεται. Κατὰ τοὺς στατιστικῶς ἐπίσης
ὑπολογισμοὺς ὁ γάμος δὲν πρέπει νὰ ἀναβάλληται ἐπὶ μα-

κρόν, τὸ δὲ κοινῶς λεγόμενον «ἡ μικρὸς μικρὸς πανδρέου, ἡ μικρὸς καλογερέου» δὲν εἶνε ἀπορριπτέον.

Ἔτι πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ κληρονομικὴ προδιάθεσις, διότι οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὡς καὶ ἄλλα οὕτω καὶ μακροβιότης κληρονομεῖται· παράδειγμα τούτου παρέχει ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Ῥωσσίας, ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀποθανόντος Πάπα Πίου ΙΧ, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας *Mastai Ferretti*, ἅτινα ἴπαντα ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν. Ὡστε ὀρθῶς ἔχει τὸ λεγόμενον ὅτι «ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν γονέων τοῦ πρέπει τις νὰ προσέχη.»

Τάξις καὶ ἐνασχόλησις ἐξασκοῦσιν ἐπίσης σπουδαίαν ῥοπήν. Γεωργοί, κυνηγοί, ναῦται, ἐν γένει πάντες, ὅσοι ζῶσιν ἐν καθαρῷ ἀέρι, ἀπολαύουσι κατὰ κανόνα μακροῦ βίου, τούναντι δὲ ἐργαστασίων ἐργάται, ὀρύκται κλπ. βραχυτέροι.

Ἐνδιαφέρων εἶνε ὁ ἐπόμνος ὑπολογισμός· κληρικοί, κεφαλαίουχοι, καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι κατὰ μέσον ὄρον ζῶσιν ἀπὸ 65—66, ἔμποροι ἀπὸ 62, γεωργοί καὶ δασονόμοι ἀπὸ 61, στρατιῶται ἀπὸ 59, ὑπάλληλοι, γραφεῖς, λόγοι κλπ. ἀπὸ 58, διδάσκαλοι ἀπὸ 56, σοφοὶ ἀπὸ 55 μέχρι 44 ἐτῶν. Ὡστε ὁ θέλων νὰ ζῆσθαι μακρότερον, πρέπει νὰ ἐπιζητήσῃ νὰ γείνη κληρικός, ὑπουργὸς ἢ κεφαλαίουχος. Μεγάλη εἶνε καὶ ἡ ῥοπή τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, διότι μεταξύ τῶν γεραιτάτων εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἵτινες πολλὴ εἰργάσθησαν διανοητικῶς.

Ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς τοῦ βίου περιστάσεις, ὡς ἐνδυμασία, τροφή κλπ. ἔχουσι μεγάλην σημασίαν. Ἡ ἀρίστη ἀπόδειξις τούτου εἶνε τὸ γεγονός, ὅτι ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνα ἡ κατὰ μέσον ὄρον διάρκειά τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, ἐνῶ ἡ μέση τοῦ βίου διάρκειά τῶν ἀνθρώπων πρὸ 3—400 ἐτῶν μόνον 21 ἔτη ἐπέφερε, ἤδη εἶνε 30—40, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ 48—55 ἔτη. Ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τούτῳ ὑπ' ὄψει λαμβάνονται μόνον αἱ πεπολιτισμένα χωρὰ. Ἄν ἡ μέση αὕτη διάρκειά τοῦ βίου ἐξακολουθῇ οὕτω, πρέπει νὰ περιμένῃ τις ὅτι αὕτη θέλει φθάσει εἰς τὰ 50 ἔτη κατὰ τὸν προσεχῆ αἰῶνα. Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι τὸ ὑγιενὸν τῶν μεγάλων πόλεων πολὺ ἐβελτιώθη, ὅτι αἱ μεγάλαὶ ἀσθένειαι σχεδὸν ἐξηλείφθησαν καὶ ὅτι ἐκτὸς τοῦ καλλιτέρου βίου ἡ ἰατρικὴ γνῶσις εἶνε ὑπερτέρα ἢ ἄλλοτε.

Ἡ αὕτη ἀντίθεσις οἷα ἡ μεταξύ μεσαίωνα καὶ νέων χρόνων ὑπάρχει καὶ μεταξύ πενίας καὶ πλοῦτου. Στατιστικῶς εἶνε ἀποδεικνύμενον, ὅτι ἡ μέση τοῦ βίου διάρκειά τῶν πτωχῶν εἶνε σχεδὸν ἡμίσεια τῆς τῶν πλουσίων. Ἰδίως ἡ θνησιμότης μεταξύ τῶν τέκνων τῶν πτωχῶν εἶνε καταπληκτικῶς μεγάλη· διότι ἐπ' αὐτῶν δεινοτάτη ἐρείδεται ἡ κατάρρα τῆς πενίας καὶ τῶν στερήσεων. Ἐνῶ δὲ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκ τῶν τέκνων τῶν καλουμένων *Centy* κατὰ τὰ πρῶτα τῆς ζωῆς ἔτη μόνον 7 ο) ἀποθνήσκουσιν, ἡ θνησιμότης μεταξύ τῶν τέκνων τῶν πτωχῶν εἶνε 55 ο).

Πρὸς τούτοις λαμβάνεται ὑπ' ὄψει κλίμα καὶ γεωγραφικὴ

θέσις. Ὡς πρὸς τούτο τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Ἑλλάς, ἔπειτα δὲ αἱ βόρειαι χωρὰι προτιμητέαι τῶν μεσημβρινῶν, ἀλλὰ βεβαίως ὑπὸ περιορισμένους ὄρους. Αἱ ἄρισται καὶ ὑγιεινὰί θέσεις εἶνε αἱ παρὰ τὴν θάλασσαν, ἢ ἐπὶ μικρῶν νήσων, καίτοι ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῆς θαλασσίας αὔρας ἐπὶ τὴν ὑγίαν δὲν πρέπει ὑπὲρ τὸ δέον νὰ ἐκτιμηθῇ· ἡ χειρίστη ἀτμόσφαιρα ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς εἶνε ἡ παρὰ τὰ ἔλη, ὡς τούτο δεικνύεται φανερῶς ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἐν τοῖς ἐκεῖ ἐλώδεσι μέρεσιν ἡ κατὰ μέσον ὄρον διάρκειά τοῦ βίου εἶνε 20—30, ἐν τοῖς ὄρεσι τούναντι 50—60 ἔτη.

ΕΜΜ. ΓΑΛΛΑΝΗΣ.

Ο ΡΩΣΣΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΡΓΙΟΥ ΠΟΥΣΚΗΝ

Ἐγεννήθη ἐν Μόσχᾳ τῇ 26 Μαΐου 1799, ἐκ πλουσίου οἴκου· ἐκ μητρὸς ἐξ Ἀφρικῆς καταγομένης ὁ πρόπαππὸς τοῦ Ἱμπρατῆ Πέτρου Ἀννίθας, ἐν ἡλικίᾳ 8 ἐτῶν αἰχμαλωτισθεὶς, μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε ὁ ἐκεῖ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας, ἐξαγοράσας αὐτὸν, ἀπέστειλεν ὡς δῶρον εἰς τὸν Μέγαν Πέτρον, ὅστις ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐν Βίλνᾳ.

Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῷ λυκείῳ τοῦ Τσάρσκου Σελό, διωρίσθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου. Τῷ 1820, ἕνεκα τῶν τολμηρῶν ιδεῶν, ἃς ἐξεδήλωσεν ἐν τοῖς ἔργοις του, ἀπεστάλη, ἐν εἰδὲ ὑπερορίας, εἰς τὴν Νότιον Ῥωσσίαν. Τῷ 1824 ἐξωρίσθη εἰς τὸ χωρίον Μηχανλόφσκογιε τῆς Νομαρχίας Πστόφσκῃ, ὅπερ ἦτο κτῆμα τῆς μητρὸς του. Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου 1826, ἔληξεν ἡ ἐξορία του· ἐκτοτε ἔζη ἐπαλλάξ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πρωτεύουσαις, μεταβαίνωντ ὁ φθινόπωρον εἰς Μηχανλόφσκογιε, τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ διαμονήν.

Κατὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἡ μεγαλοφυΐα του ἀνῆλθεν εἰς καταπληκτικὸν βαθμόν. Πᾶν ὅ,τι ἔγραψεν ἐκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου του, θεωρεῖται ὡς ἀνέριτος τελειότης κατὰ τε τὰς ἐννοίας, τὸ αἶσθημα καὶ τὴν καλλιπέειαν.

Ὁ πρόωρος θάνατός του προῆλθεν ἐκ μονομαχίας μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου του Δαντές, κατηγορήσαντος αὐτοῦ ὅτι ἀπεπλάνησε δῆθεν τὴν σύζυγόν του, ὅτε κατὰ τὸν Ῥώσον ποιητὴν Δερμοντόσκη:

«Ἀπωλέσθη ποιητῆς, δούλος τῆς τιμῆς· ἔπεσε συκοφαντημένος ὑπὸ τῆς φήμης, φέρων ἐν τῇ καρδίᾳ μύλυθρον καὶ ἠδίψαν ἐκδικήσεως.»

Ὁ θάνατός του κατέπληξε τὴν Ῥωσσίαν σύμπασαν, κατέπληξε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἀντίπαλόν του, «ὅστις καὶ μετὰ ἡπαρέλευσιν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς μονομαχίας, δὲν ἔσχε »τὸ θάρρος νὰ ἀποσφραγίσῃ τὸν φάκελλον μεθ' οὗ ἐξωρίσθη

»τῆς Ῥωσσίας.» Ἐν τῷ φακέλλῳ εὐρίσκοντο τὰ ἐγγράφα τῆς θανατηφόρου μονομαχίας.

Κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἔλαβε τὸ ἐξῆς αὐτόγραφον δελτίον τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου. «Ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν εὐδοκήσῃ νὰ ἴδωμεν πλέον ἀλλήλους ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, σοὶ ἀποστέλλω τὴν ἀμνηστειάν Μου, καὶ τὴν »τελευταίαν συμβουλήν· νὰ ἀποθάνῃς χριστιανός. Περὶ τῆς »συζύγου καὶ τῶν τέκνων σου μὴ ἀνησύχει. Ἄναλαμβάνω »αὐτὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν μου». Κατὰ τὰς τελευταίας αὐ- »τοῦ στιγμὰς ὁ Πούσκην, εἶπε τῷ ποιητῇ Ζουκόφσκῃ.

«Εἰπέ τῷ αὐτοκράτορι ὅτι λυπούμαι, ἀποθνήσκων· θὰ ἤμην »ὄλος ἰδικός σου. Εἰπέ ὅτι τῷ εὐχομαι πολυχρόνιον βασιλείαν· »ὅτι εὐχομαι εὐτυχίαν τῷ υἱῷ σου, εὐτυχίαν τῇ Ῥωσσίᾳ σου.»

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ προσήνεγκε 50,000 ρούβλια χάριτι, διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν συγγράμμάτων του· δύο δὲ τῶν υἱῶν του προσέλαβεν εἰς τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν νέων τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, αὐτοῖς δὲ καὶ τῇ χήρᾳ ἐχορηγήθησαν συντάξεις.

Ὁ Πούσκην ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 38 ἐτῶν, τὴν 29 Ἰανουαρίου 1839, ἐν τῇ ὑστάτῃ δὲ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου, στρέψας τὰ βλέμματά του εἰς διακεκομένους τοῖς παρακαθημένους ἐμμέτρος:

«Ἐκόπασεν ἡ τρικυμία· τὸ ὠραῖον χροῶμα ἐμαρᾶνθ' ἐν τῷ »λυκαυγίᾳ . . . ἐσβέσθη τὸ πῦρ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ! . . .»

Ὁ τάφος τοῦ μεγάλου ποιητοῦ εὐρίσκεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ Σφιατιγὸρ, ἀπέχοντι τέσσαρα βέρστια τοῦ χωρίου Μηχανλόφσκογιε, ἐν ᾧ ἔγραψε τοιαῦτα λαμπρὰ συγγράμματα. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐτέθη ὑπὸ τῆς συζύγου του μαρμάρινου κύπελον, καὶ ἐν αὐτῷ μαρμάρινον χειρόμακτρον, ὡς σημείον ὅτι ἡ Ῥωσσία θὰ χύσῃ ἀνεξάντλητα δάκρυα δι' ἐν τῶν εὐφυῶν τέκνων τῆς.

Ὁ Πούσκην θεωρεῖται μέχρι σήμερον ὁ ἐξοχώτερος, καὶ μάλιστα ὁ ἐθνικός ποιητῆς τῶν Ῥώσων, ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑποθέσεων τῶν συγγραμμάτων του, καὶ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν ἐγγωρίων ἠθῶν. Πρὸ 4 ἐτῶν δι' ἐράνου ἀπάσης τῆς Ῥωσσίας ἐστήθη ὁ ἀνδριάς του ἐν Μόσχᾳ καὶ ἀπεθεώθη ὑπὸ τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήριά του. Ἀνετυπώθησαν δὲ καὶ τὰ συγγράμματά του πρὸ τριετίας, ἀποτελοῦντα πέντε τόμους, καίτοι ὡς φρονούσιν, ὑπολείπονται εἰσέτι πολλὰ ἀνέκδοτα.—Ἐκ τῶν πεζῶν συγγραμμάτων του παραθέτομεν τινὰ ἀφορώντα τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

τοῦ 1821.

Κισενέσιον 2 Ἀπριλίου 1821. Τὴν ἐσπέραν διῆλθον παρὰ τῇ Ν. Δ... Εἶνα ἐξαίρετος ἐλληνίς παρ' ἣ ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ Ἀ. Ὑψηλάντου μεταξύ πέντε ἐλλήνων ἐγὼ μόνος ὡμίλου ὡς ἔλλην ἅπαντες ἦσαν ἀπληγισμένοι περὶ τῆς ἐπιτυ-

χίας τῆς ἐταιρίας. Σταθερῶς πέπεισμαι, ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ θριαμβεύσῃ, καὶ ὅτι 2,500,000 Τούρκων θὰ καταλίπωσι τὴν ἀειθαλῆ χωρὰν τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους τοῦ Ὁμήρου καὶ Θεμιστοκλέους. Μετ' ἄκρας λύπης ἔμαθον ὅτι ὁ Βλαδμηρέσκος οὐδὲν ἕτερον προσὸν ἔχει, ἐκτὸς ἀσυνήθους ἀνδρείας· ἀνδρείος εἶναι καὶ ὁ Ὑψηλάντης.—

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς του περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως:

«Σὲ εἰδοποιῶ περὶ γεγονότων, ἅτινα ἔξουσι σπουδαίας συνεπειάς, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἡμετέραν χωρὰν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην σύμπασαν.

Ἡ Ἑλλάς ἐπανάστη καὶ ἀνεκέρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Ὁ Θεόδωρος Βλαδμηρέσκος, ὑπηρετήσας ἄλλοτε ἐν τοῖς στρατοῖς τοῦ μακαρίτου πρίγκηπος Ὑψηλάντου, περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους ἐξῆλθε τοῦ Βουκουρεστίου μετ' εὐαρίθμων ἐνόπλων ἀρναουτῶν καὶ προεκήρυξεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀδυνατοῦσι πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὰς καταπίσεις καὶ ληστεύσεις τῶν δεσποτικῶν Τούρκων, ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἐκ τοῦ ἀνόμου ζυγοῦ, ὅτι Ἡ προκήρυξις αὕτη κατετάραξεν ἅπασαν τὴν Μολδαβίαν. Ὁ πρίγκηψ Σούτζος καὶ πρόξενος ἤθελον νὰ παρεμποδίσωσι τὴν διάδοσιν τῆς στάσεως. Οἱ πανδοῦροι καὶ οἱ ἀρναοῦται ἔδραμον πανταχόθεν πρὸς τὸν τολμηρὸν Βλαδμηρέσκον, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἠγείτο ἡδη οὗτος 7,000 στρατοῦ.

Τῇ 21 Φεβρουαρίου ὁ στρατηγὸς πρίγκηψ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης μετὰ δύο ἀδελφῶν του, καὶ τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου Καντακουζίνου ἀφίκετο εἰς Ἰάσιον ἐκ Κισενεβίου, ἐνθα κατέλιπε μητέρα, ἀδελφάς, καὶ δύο ἀδελφοῦς. Προῦπαντήθη ὑπὸ τριακοσίων ἀρναουτῶν καὶ καὶ πάραυτα ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς πόλεως. Ἐκεῖ ἐξέδωκε προκηρύξεις, αἰτι-ἀστραπηδὸν διενεμήθησαν πανταχοῦ· ἐν αὐταῖς ἀναφέρεται ὅτι ὁ φοίνιξ τῆς Ἑλλάδος ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς τέφρας του, ὅτι ἐσήμερον ἡ ὥρα τοῦ ὀλέθρου τῆς Τουρκίας κ.τ.λ. καὶ ὅτι μεγάλη δύναμις ἐπιδοκιμάζει τὸ μεγαλόφυχον κίνημα. Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νὰ συρρέωσιν ἀγελήδων ὑπὸ τὰς τρεῖς σημαίας του, ὧν ἡ μία εἶναι τρίχρους, ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἐπισείεται ὁ σταυρὸς περικεκυκλωμένος ὑπὸ δαφνῶν μετὰ τοῦ ῥητοῦ «ἐν τούτῳ νίκα», ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης ἐξεικονίζεται ὁ ἀναγεννώμενος φοίνιξ. Εἶδον ἐπιστολὴν ἐνὸς ἐπαναστάτου. Μετὰ ζήσεως περιγράφει τὴν τελετὴν τῆς ἀγιάσεως τῶν σημαίων καὶ τοῦ ξίφους τοῦ πρίγκηπος Ὑψηλάντου, τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Λαμπρὰ στιγμὴ ἐλπίδος καὶ ἐλευθερίας.

Ἐν Ἰασιῷ ἄκρα ἡσυχία. Ἐκατὸν Τούρκοι ἐσφάγησαν, ὡσαύτως ἐφρονεῦθησαν τριάκοντα Ἕλληνες. Ἡ εἰδήσις τῆς ἐπαναστάσεως ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀναμένονται ἡδη... ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἀφίκοντο. Τρεῖς Ἕλληνες πρόσφυγες τυγχάνουσιν ἐν τῷ ἐνταῦθα λοιμοκαθαρτηρίῳ. Ἀνήρσαν πολλὰς ψευ-

δεῖς φήμας. Ὁ γηραιὸς Ἀλῆς ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐβαπτίσθη διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου. Τὸ ἐξ εἰκοσακισχίλιων ἀνδρῶν σώμα του, τὸ ἀναμενόμενον ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τῶν Σουλτανῶν, κατεκόπη ὑπὸ τοῦ ἰθιωματικοῦ στρατοῦ, ὁ ἐνούσιασμός τῶν πνευμάτων ἀνήλθεν εἰς ὕψιστον βαθμόν. Ἀπάντων αἱ ἰδέαι εἶναι ἐστραμμένας πρὸς ἐν ἀντικείμενον, δηλαδὴ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἀρχαίας πατρίδος. Ἐν Ὁδησσῷ δὲν ἐπρόφρασα τὸ ἀξιοθαύμαστον θέαμα· ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις, ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τοῖς τρακτηρίοις, πανταχοῦ συνειθροίζοντο ὄμιλοι ἐλλήνων ἀπαντες ἐπώλων παρ' ἀξίαν τὰ ὑπάρχοντά των, ἠγόραζον σπάθας, ὄπλα, πιστόλια· ἀπαντες ὄμιλον περὶ τοῦ Λεωνίδου, τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀπαντες ἐπορεύοντο εἰς τὸν στρατὸν τοῦ εὐτυχῆς Ὑψηλάντου. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν ἐλλήνων εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κατ' ἀρχὰς εἶχε δύο ἐκκατομύρια. Μόνος ὁ Μαγουλάς ἔδωκεν 600, 000, γρόσια, μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ τῷ τὰ ἀποδώσῃ μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς Ἑλλάδος! 10,000 ἐλλήνων κατετάχθησαν ἐν τῷ στρατῷ. Ὁ Ὑψηλάντης πορεύεται ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Βλαδμηρέσκου. Καλεῖται ἀρχιστράτηγος τῶν βορείων ἐλληνικῶν στρατευμάτων καὶ πληρεξούσιος τῆς μυστικῆς κυβερνήσεως. Πρέπει νὰ ἤξεύρης ὅτι πρὸ 30 ἡδὴ ἐτῶν ἰδρῦθη καὶ διεδόθη ἡ μυστικὴ ἐταιρεία, ἧς τινος σκοπὸς ἦτον ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος τὸν κατώτερον βαθμὸν ἀπετέλουν οἱ στρατιωτικοί, τὸν δεύτερον οἱ πολῖται ἕκαστον μέλος αὐτῶν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀνευρίσῃ ἐταίρους, ἀλλ' οὐχὶ στρατιωτικούς, τοὺς ὁποίους ἐξέλεγε μόνον ὁ Γ'. καὶ ἀνάτατος βαθμὸς. Βλέπεις τὴν ἀπλὴν πορείαν καὶ τὴν κυρίαν ἰδέαν τῆς ἐταιρείας ταύτης, ἧς τινος οἱ ἰδρυταὶ εἶναι εἰσὶ ἀγνωστοί. Ἰδιαιτέρα πίστις, ἰδιαιτέρα γλώσσα, ἀνεξαρτησία τῆς βιβλιοτυπίας ἀφ' ἐνὸς παιδεία, ἀφ' ἑτέρου πυχλὴ ἀμαθία, πάντα ἐπρωστάτεον τοὺς φιλοταράχους πατριώτας. Ἀπαντες οἱ ἔμποροι, ἅπας ὁ κλήρος μέχρι τοῦ ἐσχάτου μοναχοῦ, ἠριθμοῦντο ἐν τῇ ἐταιρείᾳ, ἧς νῦν θριαμβεῖς. Ἰδοὺ ἡ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν τελευταίων συμβάντων τῶν μερῶν μας ἃς βίψωμεν προσεκτικὸν βλέμμα εἰς τὸ μέλλον καὶ ἃς προσπαθῆσωμεν νὰ μαντεύσωμεν τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος.

Παράδοξος εἰκὼν! Δύο ἔθνη πρὸ μακρῶν χρόνων ἐκπεσόντα εἰς περιφρονητικὴν ἐξουδένωσιν, ἐγείρονται συγχρόνως ἐκ τῆς μακρῆς νάρκης, γεννῶνται καὶ ἀναφαίνονται εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον τοῦ κόσμου! Τὸ πρῶτον βῆμα τοῦ Ὑψηλάντου εἶναι ὠραῖον καὶ λαμπρόν! εὐτυχῶς ἤρξατο! εἶναι 28 ἐτῶν, μονόχειρ, καὶ ὁ σκοπὸς του μεγάλυμος! ἀπὸ τοῦδε ἀνήκει τῇ ἱστορίᾳ. Ζηλευτὴ μοῖρα! Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ προδότου εἶναι δι' αὐτὸν ἐπιφωρότερον τῆς σπάθης τῶν Ὁθωμανῶν. Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν θὰ εἶναι πλέον ὁ εὐσυνείδητος τοῦ Κλωδοβίκου, καὶ

1) Δηλαδὴ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἴταλοι παρ' οἷς ἐγένετο τότε τὸ κίνημα τῶν καρβονάρων.
2) Δηλαδὴ ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων

ἡ ἐπιρροὴ τοῦ νεαροῦ ἐδικητοῦ τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ τὸν ταρατῆ. Σοὶ ἐξομολογούμαι ἐγὼ θὰ συνεβούλευον τὸν πρίγκηπα Ὑψηλάντην νὰ προλάβῃ τὸν γηραιὸν κακοῦργον τὰ ἦθη τῆς χώρας, ἐνθα ἦδη ἐνεργεῖ, δικαιολογοῦσι τοὺς φόνους.

Σπουδαῖον ζήτημα· τί θὰ πράξῃ ἡ Ῥωσία; θὰ καταλάβωμεν τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα εἰρηνικῶν μεσιτῶν, θὰ διέλθωμεν τὸν Δούναβιν ὡς πρόμαχοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς ἐχθροὶ τῶν ἐχθρῶν των; εἰς πᾶσαν περιστασιν θὰ σὲ εἰδοποιήσω.»

Ἀλέξανδρος Σ. Πούσκην

(Μετὰφρασις ἐκ τῆς βωσσικῆς)

Ἐν Πειραιεὶ Φεβρουαρίῳ 1884

A. N. Σβορώνος.

ΦΥΛΛΙΣ

Διήγημα ὑπὸ Δ. Στάη.

I

Ἐσπέρην τινὰ θερινὴν, καθ' ἣν ἡ Σελήνη, πλησιφαῆς, διέχυνε φῶς λαμπρὸν ἐπὶ τῆς θρακικῆς παραλίας, ἡ Φυλλίς, ἵσταμένη παρὰ τινὰ καλλίρουν κρήνην, ἦν ἐστιάζε γηραιὰ πλάτανος ἐπλήρως μετὰ τῶν δύο αὐτῆς θεραπευαίνων ἢ ἀμφιπόλων διαχυοῦς ὕδατος τὰς ὑδρίας τῆς.

Ἄν ἔβλεπέ τις αὐτὴν θὰ τὴν ἐξελάμβανεν ὡς Ναϊάδα ἢ ὡς Νύμφην τῶν δασῶν.

Στηρίζουσα τὸν ἀριστερὸν αὐτῆς ὦμον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῆς πλατάνου, ἐκράτει διὰ τῆς ἀπαλῆς δεξιᾶς τῆς τὴν τορνευτὴν ὀσφύν, ἣν περιέσφιγγεν ζώνη ὑπεγείρουσα τὸ παρθενικὸν αὐτῆς στήθος. Κλίνουσα δὲ τὴν μικρὰν κεφαλὴν τῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἦδη κυματίζουσαν ξανθὴν κόμην μόλις δέκα ἐπτά Μαθίων ἄνθη ἔστεψαν, κατώπριζεν ἐπιχαρίτως τὸ περικαλῆς πρόσωπόν τῆς ἐν τῷ ὕδατι τῆς ὑπὸ τὴν κρήνην δεξαμενῆς καὶ παρετῆρει φιλαρέσκως ἐν πρὸς ἐν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ του, ἐν ᾧ αἱ ἀμφίπολοι ἐζηκούθουν πληροῦσαι τὰς ὑδρίας.

Μόνον τοὺς ὀφθαλμούς τῆς δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐν αὐτῷ, διότι ἦσαν τῶσον διαχυεῖς καὶ οὐράνιοι, ὥστε ἐταυτίζοντο μὲ τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις μετέδιδεν αὐτὸ εἰς τὸ ἠρεμοῦν ὕδωρ.

Ὅτε ἐπληρώθη ὕδατος ἡ πρώτη ὑδρία, ἡ νεῆς ἐκυψεν ὅπως ἀφαίρεσσα, αὐτὴν ὑποβάλλη, τὴν ἑτέραν δὲν ἐπρόφρασε ὅμως νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς. Κρότος βημάτων ἐτάραξεν αὐτὴν ἐσκίρτησεν ὡς δορκὰς καὶ στραφεῖσα, εἶδε μετ' ἐκπλήξεως νεανίαν εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένον καὶ μετὰ δειλοῦ βυθμικοῦ βήματος προχωροῦντα πρὸς αὐτήν.

Προσβλέψασα μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐπιχαρίτως ἄμα καὶ λαβούσα στάσιν εὐπρεπῆ περιέμενε.

Πλησιάσας μετ' ὀλίγον ὁ νέος, ἔστη ὡς ἐνός. Τὸ λαμπρὸν κάλλος καὶ τὸ ἐπιχαρὶ ἀνάστημα τῆς Φυλλίδος ἐθάμβωσαν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἐδέσμευσαν τὴν γλῶσσάν του. Συνελθὼν, τέλος, καὶ ἀναλαβὼν ὀλίγον τὴν προτέραν ἡρεμίαν του, τῇ ἀπηύθυνε τὸν λόγον.

— Εἰπέ μοι, πρὸς Διός, περικαλλῆς κόρη, τῇ εἶπε, εἶσαι ἀληθῶς θνητὴ; ἀληθῶς θνητοὶ γονεῖς σὲ ἐγέννησαν ἢ ἵσταμαι ἐνώπιον νύμφης κρηναίδος;

Ἡ Φυλλίς ἐρουθίσσα ἐξ αἰδοῦς, ἀπήντησεν, ἐν ᾧ αἱ θεραπευαίνιδες ἀποσυρθεῖσαι, μικρὸν, προσέβλεπον θαυμαζούσαι τὴν κάλων καὶ τὸ εὐγενὲς τοῦ νεανίου.

— Ἡ ἀθανασία δὲν στέφει τὴν κεφαλὴν μου· εἶμαι κόρη θνητῆ γονεῶν θνητῶν.

— Συγγνώμην. Τὸ ἔζοχον κάλλος σου μ' ἐθάμβωσε, καὶ ἠπατήθη. Δὲν πταίω ἐγὼ· αἰτία τῆς ἀπάτης μου ἐγένετο ἡ ὠραία μορφή σου.

Ἡ Φυλλίς δὲν ἀπήντησε· καὶ ἔκυψε νὰ λάβῃ τὴν πληροῦσαι ὑδρίαν τῆς.

— Ὅραία νεάνις, ἰδύναμαι νὰ σ' ἐρωτήσω, τίνες εἰσὶν οἱ εὐδαίμονες θνητοί, ὅστινες καυχῶνται ὅτι σ' ἐγέννησαν;

— Σιθῶν καλεῖται ὁ πατὴρ μου καὶ εἶνε βασιλεὺς τῆς Θράκης.

— Πῶς εἶπας; εἶσαι λοιπὸν βασιλεῖς;

— Σοὶ τὸ εἶπον. Ὁ πατὴρ μου κρατεῖ τὸ σκῆπτρον τοῦ θρόνου τῆς Θράκης. Πλὴν μετὰ τίνος ὀμιλῶ; Τίς εἶσαι, ὦ ξένη, καὶ διατί μ' ἐρωτᾷς;

— Βασιλεῖ! εἶμαι υἱὸς τοῦ μεγάλου Θησεῦς καὶ τῆς Φαίδρας. Καλοῦμαι Δημοφῶν καὶ ἐπιστρέφων ἐκ Τροίας ἐπλανήθην εἰς ταῦτα τὰ παράλια, ἐνθα βαίνω τῆδε κάκιστος, ἀγνωσθὼν πού βαίνω.

— Ἐνε, ὡς βλέπω, κατάγεσαι ἐξ εὐγενοῦς οἴκου τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἠπατήθη. Ὅτε σὲ εἶδον, εἶπον κατ' ἐμαυτὴν ὁ νέος οὗτος εἶνε μέλος εὐγενοῦς καὶ μεγάλης οἰκογενείας, τὸ δεικνύον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του. Ἐμάντεον λοιπὸν καλῶς.

— Καὶ εἶσαι τόσο καλὴ μάντις ὅσο εἶσαι ὠραία.

Ἡ Φυλλίς προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤκουσε καὶ εἶπε:

— Εἶπας ὅτι πλανᾶσαι ἐπ' αὐτῆς τῆς παραλίας. Δίεξαι νὰ σὲ ὀδηγήσω παρὰ τῷ πατρὶ μου; αἱ πύλαι τῶν ἀνακτόρων μας εἰσὶν ἀνοικταὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θησεῦς.

— Ἀληθῶς; καὶ θὰ μὲ δεχθῇ ὁ πατὴρ σου;

— Ἀμφιβάλλεις περὶ τῆς φιλοξενίας του, υἱὲ τοῦ Θησεῦς;

— Ὡ πόσον εἶσαι καλὴ! οἱ Θεοὶ νὰ σὲ ἀνταμείψωσιν!

Ἡ νεάνις, ὡς ἀπάντησεν, τῷ ἔρριψε γλυκὺ καὶ θωπευτικὸν βλέμμα μετὰ μειδιήματος. Ὁ Δημοφῶν τὴν παρετῆρει περιπαθῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ τὰ βλέμματά των συννητήθησαν. Ἡγάπων ἀλλήλους χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσιν.

Αἱ ἀμφίπολοι ἔλαβον τὰς ὑδρίας καὶ ὄλοι ὁμοῦ εἰσῆλθον

εἰς τὴν πόλιν. Μετ' ὀλίγον εἰσῆρχοντο εἰς τ' ἀνάκτορα, ὅπου ἰκέτης κατέφυγεν ὁ Δημοφῶν, ζητῶν τὴν ξενίαν.

II

Ὁ Δημοφῶν ἐγένετο μετὰ χαρᾶς δεκτὸς παρὰ τοῦ Σιθῶνος, ὅστις, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος πατρὸς του, ἠνοῖξε τὰς ἀγκάλας του καὶ ἐδέχθη ἐν αὐταῖς τὸν εὐγενὴ υἱὸν ὡς ἴδιον υἱὸν του. Ὁ Δημοφῶν ἠχαρίστησε τὸν βασιλέα καὶ ἐξῆμνησε τὴν ἀρετὴν τῆς θυγατρὸς του, ἧς κατεδέχθη νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὰνάκτορα.

Μεγάλῃ χαρᾷ ἐν τούτοις διεχύθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἧς μετ' ὀλίγον διεδόθη ἀνὰ τὴν πόλιν ἅπασαν. Ὁ υἱὸς τοῦ Θησεῦς ἦλθε καὶ ξενίζεται παρὰ τῷ βασιλεῖ. ἡ φράσις αὕτη εὐρίσκετο εἰς τὰ στόματα τῶν πολιτῶν καὶ ἀντήχει εἰς τὰς ὁδοὺς.

Ὅτε, λουστῆς ὁ εὐγενὴς ξένος ἐν τῷ βασιλικῷ λουτρῶνι, ἀνεκούρισε τὰ κεκμηκῶτα ἐκ τῆς ὀδοπορίας μέλη του, εἰσῆχθη εἰς αἴθουσαν μεγαλοπρεπῆ, ἐνθα πλουσία τράπεζα ἦτο παρατεθημένη.

Περὶ αὐτὴν ἐκάθησε τὸ βασιλικὸν ζεύγος, ἡ Φυλλίς, ὁ Δημοφῶν καὶ τινες συγγενεῖς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ ἐπ' αὐτῆς οἱ βασιλικοὶ θεράποντες παρέθεσαν διάφορα φαγητά.

Ὁ δαίτηρὸς διένημεν ἐκάστῳ ἴσην μερίδα κρέατος. Εἰς τὸν Δημοφῶντα προσήνεχθη διπλάσια μερίς. Τούτο ἦτο ἐνδειξὶς μεγάλης τιμῆς ἐκ μέρους τοῦ ξενιζόντος.

Ὁ Δημοφῶν ὅμως οὐδὲ τὴν μίαν ἠδυνήθη νὰ φάγῃ. Ἀπέναντι αὐτοῦ ἐκάθητο ἡ Φυλλίς καὶ τὰ βλέμματά τῆς τὸν ἐθορύβησαν, τῷ ἔκοψαν τὴν ὄρεξιν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ νεάνις πολὺ ἐνωρὶς ἐκορέσθη ἡ ἡμίσεια μερίς τοῦ φαγητοῦ ἔμενον ἐν τῷ πινακίῳ τῆς.

— Διὰ τί δὲν τρώγεις Φυλλίς; τῇ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς.

— Δὲν ἔχω πλέον ὄρεξιν. Ἐφαγα ἀρκετά. Ἐκεῖ ἀπέναντί μου ὁ Δημοφῶν, νομίζω, δὲν τρώγει ἐν ᾧ πρέπει νὰ πράττῃ τὸ ἐναντίον.

(ἔπεται συνέχεια)

Η ΠΡΩΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

ΥΠΟ

Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

— Βέβαια ἐγὼ δὲν ἀρνούμαι νὰ συμπάθῃσω τὸν Ἀντώνη γιὰ τὴ χωριατουλιὰ του καὶ αὐθάδειά του ὅλα τὰ ἡλισμύνησα καὶ εἶμαι ἔτοιμος νὰ τοῦ σφίξω καὶ πάλι τὸ χέρι· ἀλλὰ σὸ ξενοδοχίῳ δὲν πηγαίνω. Τὴν πρωτοχρονιά μου καλλήτερα νὰ τὴν περάσω ἐδῶ, μὲ τὰ παιδιὰ μου, ξεδεύοντας λιγώτερα καὶ ἀποφεύγοντας τὸν αὐριανὸν κεφαλόπονο.

— Περήφανε, φιλάργυρε! — ανέκραζεν ὁ Ἰάκωβος ἀστευόμενος καὶ δυσαρεστούμενος — ἀλλ' ἐγὼ δὲν πηγαίνω νὰ δώσω ταύτην τὴν ἀπάντησιν στοὺς συντρόφους. Ὅλοι περμένουν κάτω στὴ σκάλα. Θὰ τοὺς ἀνεβάσω ὅλους ἀπάνου καὶ τότε θὰ ἔχῃς νὰ κάμῃς μ' αὐτούς.

Μάτην προσεπάθησαν νὰ τὸν ἐμποδίσωσι. Ὁ Ἰάκωβος δραμῶν πρὸς τὸν διάδρομον, κύψας ἐπὶ τῆς κιγκλίδος καὶ σχηματίσας διὰ τῶν χειρῶν εἶδος σάλπιγγος ἐφώναζε πρὸς τὰ κάτω. Ἐ! ἔλατε ὀλίγο νὰ με βοηθήσετε, γιατί ὁ Βασιτιανὸς θέλει νὰ λειποτακτῆσθαι.

— Βασιτιανέ! — εἶπεν ἰκετεύουσα ἡ Θηρεσία πρὸς τὸν σύζυγόν της. Μὴν ἀφήσης νὰ σε κάμουν νὰ ἀλλάξῃς γνώμη.

— Στάσου ἡσυχη! ἀπεκρίθη σφίγγων τὴν χεῖρά της. Βρίσκομαι πολὺ καλὰ ἐδῶ. Καὶ δι' ἐνὸς βλέμματος διέτρεξε τὴν καθαράν αἴθουσαν, τὴν κομψὴν τράπεζαν, τὰ τέκνα μὲ τὸ τραπέζομάνηθρον περὶ τὸν λαιμόν, ἅτινα ἴσταντο ἀνυπόμονα μὲ ἀνοικτούς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὸ στόμα πλήρες.

Προέκυψε ἀληθὴς ἐφοδος: τέσσαρες ἄλλοι σύντροφοι τοῦ τε Βασιτιανοῦ καὶ Ἰακώβου, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ ὁ Ἀντώνιος, μετὰ τῶν συζύγων των, ἑορτασίμως ὄλοι ἐνδεδυμένοι, εἰσῆλθον θορυβωδῶς παραπονούμενοι, ἐλέγχοντες οἱ μὲν τὸν σύζυγον, αἱ δὲ τὴν γυναῖκα. Ἄλλα καὶ αὐτὴ καὶ ἐκεῖνος ἐμειναν ἀμετάπειστοι.

— Ἐκατάλαθα! εἶπεν διὰ μιᾶς, μετὰ πικροτάτου σαρκασμοῦ ὁ Ἀντώνιος ὁ Βασιτιανὸς δὲν θέλει νὰ τὰ φτιάσομε.

— Μὰ δὲν εἶν' ἔτσι, δὲν εἶν' ἔτσι, σὰς βεβαιώνω ἀπεκρίθη ὁ Βασιτιανός· καὶ διὰ νὰ ἰδῆς λάβε τὸ χέρι μου νὰ ξέρῃς καλὰ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀνθρώπου εἰλικρινοῦς καὶ ὅτι ἂν στὸ δίνω εἶναι χωρὶς ἐπιφύλαξι καὶ μὲ ἀληθινὴ ἀγάπη.

Ὁ Ἀντώνιος ἐσφιγγε τὴν χεῖρα ἐκείνην ἀλλὰ μὲ λεπτυνθέντα τὰ χεῖλη καὶ μὴ ἐκφράζοντα ἴσην ἐκ μέρους του εἰλικρίνειαν.

Τέλος ἀνεχώρησαν ὄλοι ἐκεῖνοι οἱ ταραξίαι, ἡ δὲ οἰκογένεια, μείνασα μόνη, ἀνέλαθεν εὐχαριστημένη τὸ διακοπὴν γευμά της.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας ἐξῆλθον ὄλοι, γυνὴ καὶ τέκνα, εἰς περίπατον. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ*** ἰδοὺ αἴφνης συνάθροισις ἀνθρώπων θορυβούντων, καὶ οἱ ἀστynomικοὶ κλητῆρες προστρέχοντες καὶ οἱ φανοειδεῖς πῖλοι τῶν карабиνοφόρων ἐξέχοντες τοῦ πλήθους.

— Τί συνέβη; τί συνέβη; ... Ἐκεῖ στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ «Φοίνικος» ἕνας τρομερὸς καυγᾶς. Εἶναι καὶ σκοτωμένοι. Νά! πᾶνε νὰ πάρουνε ἕνα νεκροκρέββατο. Ὁ φονηὴς ἐφυγε. Ὅχι, ὑπερασπίζεται μὲ τὸ μαχαίρι στὸ χέρι· κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ τὸν πλησιάσῃ. Κάμετε τόπο, κάμετε τόπο, ἔρχεται ὁ γιατρός. Τὸν ἐπίασαν, τὸν ἐπίασαν. Νά τον, νά τον.

Ὁ Βασιτιανὸς καὶ ἡ σύζυγός του, στενοχωρηθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ ὠθούμενοι κατὰ τοῦ τείχους οἰκίας τινός, εἶδον

διερχόμενον ἐνώπιον αὐτῶν εἰς δύο βηματίων ἀπόστασιν, μὲ τὰς χεῖρας δεδεμένας, ἐν μέσῳ τῶν карабиνοφόρων, ἀνθρώπων μὲ τὴν κόμην ἠνωρωμένην, μὲ ξεσχισμένα τὰ φορέματα, μὲ τὸ βλέμμα αἰμοβαφές, ἀγρίαν τὴν ὄψιν καὶ χιτώνα αἰμόφυρτον. — Ὁ Ἀντώνης! ἀνέκραζαν ἐντρομοὶ ὁ τε Βασιτιανὸς καὶ ἡ Θηρεσία. — Αὐτὸς εἶναι ὁ φονηὴς!... Καὶ ποῖος νὰ ᾄδει ὁ σκοτωμένος;...

Δὲν ἐβράδυναν νὰ τὸ μάθωσι. Μετ' οὐ πολὺ ἤρχοντο τινες, φέροντες ἀνθρώπον ἐπὶ φορείου ὅστις δὲν εἶδιδε σημεῖα ζωῆς καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ, γυνὴ ἀπελπιστικῶς κλαίουσα, ἀποσπῶσα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἐπικαλουμένη Θεὸν τε καὶ ἅγιον, καταρωμένη καὶ βλασφημοῦσα· ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ Ἰακώβου.

Ἀμφότεροι, οἵτινες ἐμελλον νὰ φιλιωθῶσι, ὅταν ὁ οἶνος ἤρχισεν νὰ ταρατῆ τὴν διάνοιάν των, ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἀντεγκλήσεις· ὁ Ἀντώνιος ἐδείχθη κατὰ τὸ σύνθημα ἀγροῖκος καὶ ἀπότομος· ὁ Ἰάκωβος ὀρηκτικὸς καὶ ἀνυπόμονος· τὸ ἀποτελέσμα τῆς διασκεδάσεως ἦτο τὸ ἐξῆς· ὁ μὲν τῶν φιλονεικούντων ἐν τῇ φυλακῇ, ὁ δὲ ἡμιθανὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ καὶ δύο οἰκογένειαί αὐτοῦ ἄρτου.

Ὅταν ἡ Θηρεσία κατέκλινε τὰ τέκνα της, μετὰ τὰς συνήθεις προσευχάς, τοῖς εἶπε καὶ προσέθεσαν ζωηρὰν εὐχαριστίαν. Ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ ἔτους, ἐὰν ὁ Βασιτιανὸς ὑπεχώρει εἰς τοὺς θέτοντας αὐτὸν εἰς πειρασμόν, ἴσως θὰ ἦτο ὀλεθρία καὶ δι' αὐτοῦ· ἀπεναντίας ὄλοι ἦσαν ἠνωμένοι, εὐχαριστημένοι, μὲ τὴν ψυχὴν ἠρεμὸν καὶ τὴν καρδίαν εὐχαριστημένην. Ἡ Θηρεσία ὠδήγησε τὸν σύζυγον της ἐμπροσθεν τῶν μικρῶν κλινῶν ὅπου ἠρέμως ἐκοιμῶντο τὰ βρέφη καὶ τῷ εἶπε. — Ἐμμεῖς εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν πρωτοχρονιά! — Ἐτσι λοιπὸν πρέπει ν' ἀπεράσωμεν ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας.

Ὁ Βασιτιανὸς τὴν ἐνηγκαλίσθη συγκεκλινημένος. Καὶ διὰ τὴν σύζυγον τοῦ Ἀντωνίου, καὶ διὰ τὴν χήραν τοῦ Ἰακώβου, τὴν νύκτα ἐκείνην ἀγωνίας καὶ σπασμοῦ, ἤρχιζε σειρὰ πόνων, στεναγμῶν καὶ δακρύων ἀπελπισμοῦ.

(Ἐκ τοῦ ἰταλικῦ)

Δ. Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ὁ γνωστὸς ἐπὶ ἀ ν α π α ρ α δ ι ε ῖ κ. Δ. πλησιάζει ἄγνωστον τινὰ ἔξωθεν καφενείου τινος καί,

— Δάνεισέ με, σὲ παρακαλῶ, λέγει, καμμιά εἰκοσαριά δραχμὰς καὶ θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς.

— Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖς, φίλε μου. Οὐδὲ σὲ γνωρίζω κἀν.

— Αὐτὸ εἶνε ἴσα, ἴσα, ἐπαναλαμβάνει ὁ Δ. Ἐρχομαι εἰς ἐσὲ πού δὲν μὲ γνωρίζεις, διότι ὅσοι μὲ γνωρίζουν δὲν μὲ δανείζουν.

Ὁ φίλος ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος «Πρ. . . .» εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀξιοῦν νὰ νομίζεται πρῶτιστον ζαχαροπλαστεῖον τοῦ κ. Καυγᾶ καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τινὰ τῶν ὑπηρετῶν.

— Εἶνε φρέσκο τὸ καταίφι; ἐρωτᾷ.

— Τῆς ὥρας, ἀπαντᾷ ὁ ὑπηρετῆς.

— Μήπως εἶν' ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐφαγα προχθές;

— Μάλιστα, Κύριε, ἀπαντᾷ μετὰ τόνου ὁ ὑπηρετῆς.

Ὁ μαθητῆς Δ., ἐξεταζόμενος ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἱστορίᾳ παρὰ τοῦ ἱεροδιδασκάλου Ω., τί κακὸν ἐπραξαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ, πωλήσαντες αὐτὸν ἀντὶ 18 ἀργυρίων, καὶ σκεφθεὶς μικρὸν.

— Ὅτι τὸν ἐπώλησαν πολὺ εὐθυσί, ἀπαντᾷ.

Ὁ μυλλόρδος Α. εἰσερχόμενος εἰς τὸ ἐστιατόριον τῆς Μασσαλίας καὶ ἀναγνώσας τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν, λέγει τῷ παρατυχόντι ὑπηρετῇ μετὰ στόμφο.

— Viande avec pommes de terre.

— Avec plaisir. Ἀπαντᾷ ὑποκλινῶν ὁ ὑπηρετῆς.

— Not avec plaisir; avec pommes de terre. Ἐκφωνεὶ ἐξαγριούμενος ὁ γαλλομαθητῆς Ἄγγλος.

Ὁ κ. Ω. παρουσιάζεται ἅμα τῇ αὐγῇ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ φίλου δικηγόρου Κωστῆ Π.

— Καλημέρα Σας, κύριε δικηγόρε. Εἰς ὅσους τῶν ὀφειλετῶν μου ἐπῆγα νὰ τοῖς ζητήσω τὰ χρήματά μου, μὲ ἐστειλαν εἰς τὸν Διάβολον;

— Καὶ σεις τί ἐκάματε; ἐρωτᾷ περιέργως ὁ δικηγόρος.

— Ἦλθον ἀμέσως πρὸς ὑμᾶς.

Ὁ μικρὸς Γιωργάκης πρὸς τὴν τροφόν του.

— Ἐνοιά σου. Ἄμα μεγαλώσω ἐγὼ θὰ σοῦ χαρίσω ἕνα φέρεμα ὠραῖο, γεμάτο μ. π. α. μ. π. α. κ. ἀπὸ μέσα, σὰν ἐκεῖνα ποῦ φορεῖ ἡ μαμμά.

— ; ; ; ! ! !

Νεαρὸς ποιητῆς ἀφιέρου ἐν τινι περιοδικῷ πρὸς τὴν φίλην αὐτοῦ ἑκατοντάδα στίχων, οὗς ἐπέγραψεν:

ΠΟΝΟΥ ΚΡΑΥΓΗ

Ὁ στοιχειοθέτης ἀντὶ Π ἔθηκεν Η διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν γραμμάτων καὶ οὕτω ἡ φίλη τοῦ περιπαθοῦς ποιητοῦ ἀνέγνω.

Η ΟΝΟΥ ΚΡΑΥΓΗ

Ὁ καθηγητῆς κ. Α. ἐξεφώνει ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του τὸν Φιλιππικὸν κατὰ τῶν βιβλιοκαπῆλων! Ἐν τέλει τῆς ἀγορεύσεώς του προσέθηκε:

— Διὰ τοῦτο ἐγώ, Κύριοι, συνέταξα ἐξεπίτηδες βιβλίον

κατὰ τῶν καπῆλων αὐτῶν, ὅπερ πωλεῖται ἀντὶ δρ. 2.50 ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. Ἄλφα, παρὰ τὴν ὁδὸν Βῆτα καὶ πιστεύω ὅτι πάντες θέλετε σπεύσει νὰ τὸ ἀγοράσητε!

Ὁ κ. Λύγδας, φοιτητῆς τῆς Ἰατρικῆς, ἐπισκέπτεται τὴν κ. Ἀγλαίαν Δ., ἧς ὁ σύζυγος φέρει τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ξύλινον, ἕνεκεν ἐπισυμβάντος αὐτῷ ἀκρωτηριασμοῦ κατὰ τὸν πόδα. Ἡ κυρία αὕτη ἔτεκε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἄρρεν, ὅπερ ζητεῖ νὰ ἴδῃ ὁ κ. Λύγδας.

— Μπα! Τὸ καὶμένο τὸ παιδάκι. Νὰ σὰς ζήσῃ εἶνε μιὰ χαρὰ! (Καθ' ἑαυτὸν). Κ' ἐγὼ ἔλεγα πὼς θάχῃ ξύλινο τὸ ποδαράκι του! Ὡστε τὸ γεγονός τοῦτο ἀνατρέπει ἄρδην τὰς περὶ κληρονομικότητος θεωρίας τοῦ καθηγητοῦ μας!

Ὁ κ. Ἐ. δίδει εἰς τὸν μικρὸν υἱὸν του ὀβολόν, διὰ νὰ τὸν ἐγγερίσῃ εἰς ἐπαιτοῦντα τινὰ παρὰ τὴν ὁδὸν γέροντα. Ὁ μικρὸς δίδων τὸν ὀβολόν, κρύπτει τὴν ἀριστερὰν ἐν τῷ θηλακίῳ του.

— Τί κάμνεις ἐκεῖ Κωστάκη;

— Κρύβω τὸ χέρι μου, πατέρα. Δὲν λείπει τὸ Εὐαγγέλιο ὅτι, ὅτι κάμνει ἡ δεξιὰ σου δὲν πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερά σου;

Ὁ φίλος ποιητῆς Δ. Κ. Σ., προκειμένου περὶ τῶν ἐπιδημικῶς ἐνσηψασῶν παρ' ἡμῖν αὐτοκτονιῶν προσέθηκε τὸ ἐξῆς ἀξιοσημείωτον:

— Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι Νοσοκομεῖα, Γηροκομεῖα καί... Φρενοκομεῖα δὲν ἐνοῶ νὰ αὐτοκτονηθῶ, δι' οὐδένα λόγον.

— Πόσων ἐτῶν εἶσθαι φίλε μου;

— Δὲν ἤξεύρω καλὰ. Φαντασθῆτε ὅμως ὅτι ἐν ᾧ δὲν γνωρίζω τὴν ἡλικίαν τὴν ἰδικήν μου, γνωρίζω τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅστις εἶνε 65 ἐτῶν.

— Εἶνε μεγαλειότερος ὑμῶν;

— Μάλιστα· μὲ ὑπερβαίνει ἐπτὰ ἔτη.

— Καλημέρα, φίλε μου.

— Καλημέρα.

— Ἐνθυμείσαι βεβαίως ὅτι σοὶ ὀφείλω πρὸ ὀλίγων μηνῶν 100 δραχμὰς.

— Μάλιστα. (καθ' ἑαυτὸν). Δόξα τῷ Θεῷ, θὰ μὲ πληρώσῃ ἐπὶ τέλους!

— Αἴ! λοιπὸν. Δάνεισέ με, παρακαλῶ, ἄλλαις 100· νὰ σοῦ ὀφείλω 200.

— ; ; ; ! ! !

IXNEYMON

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΙΝ

Καλῶς μᾶς ἤλθεσ, ἄνοιξι, τοῦ Μάρτη θυγατέρα,
 μὲ τὴν γλυκερά σου εὐμορφιά, τὴ δροσερή σου ὄψι.
 ἢ γῆ στὸ χαμογέλλο σου θ' ἀρθίση πέρα πέρα
 καὶ θ' ἀρθῆ ἢ κόρη, πεταχτή, λουλούδια γὰρ νὰ κόψῃ.

Φύραν τὰ μαῦρα στέρεφα, ἢ ἀστραπαῖς, τὰ χιόρνα,
 ποῦ κάθε ἀρθοῦ πρωτόλουθο μαγαλῶνε καὶ σθνοῦνε
 στὸν ἐρχομό σου ἤρθαν γοργὰ τὰ χελιδόρνα
 καὶ μεσ' τοὺς γράχταις, στὰ κλαδιά γλυκῆ σὲ κηλαῖδοῦνε.

Ἡ πλάσι ἔλη χαίρεται καὶ ὁ Οὐρανὸς γελάει,
 γεννοῦν τὰ δένδρα ριζοὺς βλαστούς, καὶ κάμποι πρασιρίζουν,
 κάθε πουλάκι, στὸ κλαδί, τὸν Πλάστη χαίρεταί
 καὶ ἦσαν τὰ κύματα στὴν ἄμμο μουρμουρίζουν.

Σὲ χιόρνα τῆς ἀτέλειωτης χαρᾶς σου, περασμένα,
 μᾶς ἔστειλε ὁ Πλάστης μας τὸν Ἄγγελό του κάτω
 νὰ εἰπῇ, μὲ τ' ἄγιο στόμα του, τὸ χαῖρε στὴ Παρθένα
 καὶ νὰ γεννήσῃ τὴ Ζωή, τὸ χάρο τοῦ θαυάτου.

Ἄλλη μὲν μέρα, σὰν καὶ αὐτὴ, στῆς Λαύρας τ' ἄγιο βῆμα,
 ὁ Γερμανὸς εὐλόγησε τὴ νεκρανάστασί μας
 καὶ ἔγιν' ἡ στάλα, ποταμός, φωτιά, σπαθὶ καὶ μνημα,
 καὶ ἐπῆραν μὲ τὸ αἷμα του, τὴν ἐλευθέρωσή μας.

Μὰ τώρα; . . . σῶπα Μοῦσά μου . . . ἄσε τῆς φουστάνελας,
 καὶ χιόρνα μαπαροτόκαστα μὴ μᾶς θυμίζῃς πάλι!
 Στὸ Φάληρό τους ἄφισε τοὺς ριζοὺς καὶ τῆς κοπέλας,
 γὰρ νὰ χαροῦνε ξένοχαστα τῆς ἀνοιξῆς τὰ κάλλη.

Καὶ ἐμένα πάρσμε' ἀπὸ δῶ, καὶ πῆγαί με ἔπου
 εἶν' ἐρημιά καὶ σκοτεινιά, καὶ βασιλεύει ὁ πόρος, . . .
 νὰ μὴ μὲ βλέπ' ἢ ἄπονη ματὰ τοῦ κάθε ἀνθρώπου
 καὶ κεί νὰ λέγω τὰ πικρά παράπονά μου, μότος.

Ἐν τῷ Τεταρτίῳ Κήπῳ Πειραιῶς. 1 Μαρτ. 1884.

INNO ALLA BANDIERA GRECA
 pel dì 25 Marzo.

Bandiera celeste, — bandiera gloriosa,
 La croce, che porti — del mondo è l' onor.
 Tu fosti al nemico — per lei vittoriosa,
 Del cielo tu vesti — i dolci color.

Per te furon vinte — le perfide schiere,
 Per te nostra patria — ottien libertà.
 In noi già rinacque — l' avito poter e,
 Le scienze tornaro — a questa città.

Oh! quando ti veggio — sul tetto regale,
 Alle aure superba — lassù sventolar;
 E di Costantino — il soglio imperiale
 A noi neghittosi — severa additar,

De' nostri eroi — allor mi rammento,
 Che tantí inaffiaro — col sangue quel suol,
 Per darne uno scettro, — e senza un lamento,
 Subiro la morte, — con strazio, con duol.

Però da quel suolo — di sangue inaffiato
 A noi libertade — fiori, pullulò.
 Il di ce lo dice, — che 'l giovine alato
 Qual Madre di Cristo — Maria salutò.

Bandiera gloriosa, — bandiera celeste,
 Noi ti seguiremo — a gloria ed onor.
 Col bianco e turchino — il ciel pur si veste,
 C' ispiran coraggio — la croce, i color.

MARCO BIANCHINI.

ΓΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

διὰ τὴν ἡμέραν τῆς 25ης Μαρτίου.

Σημαία μου θεία, — ὃ δόξης σημαία,
 Σταυρός, ποῦ φέρεις, — τιμὴ ἔνε τῆς γῆς,
 Μ' αὐτὸν τοὺς ἐχθρούς μας — ἐνίκας γενναία,
 Ἄγροῦ οὐρανοῦ μας — τὸ χρῶμα φορεῖς.

Μὲ σὲ ἐνίκηθη — τὸ ἄπιστον πλῆθος,
 Καὶ εἶν' ἡ πατρίς μας — ἐλευθέρου νῦν,
 Ὡς ἡμᾶς τῶν προγόνων — γενναῖται τὸ ἦθος,
 Αἱ τέχρ' ἐπιστρέφουν — εἰς ταύτην τὴν γῆν.

Ὡ! ἴταν σὲ βλέπω — εἰς τ' ἀνάκτορα μόνον
 Λαμπρῶς λιχωμένην — εἰς τοὺς οὐρανοὺς,
 Τραροῦ Κωνσταντινου — νὰ δειχθῆς τὸν θρόνον
 Σεμνὴ εἰς τὸ ἦθος — εἰς ἡμᾶς τοὺς κωθρούς,

Μ' ἐπέρχετ' ἡ μνήμη — τῶν τόσων ἡρώων,
 Ποῦ ἔπνεσαν ταύτην — μὲ αἷμα τὴν γῆν,
 Ἀλλὰ τοῦτο τὸ σκῆπτρον! . . . — χωρὶς ἕνα γόνον,
 Ἐπέστησαν πόρους, — θανάτου ποιήν.

Μὲ αἷμα βρεγμένη — ἡ γῆ Ἐλευθερία
 Γενναῖα ἐκ τοιούτων — γενναίων βλαστοῦ.
 Ἡ μέρα τὸ λέγει, — ποῦ Χαῖρε, Μαρία,
 Ὁ Ἄγγελος εἶπεν, — Ὡ Μήτηρ Χριστοῦ.

Ὡ δόξης σημαία, — σημαία μου θεία,
 Ναί, βαίνομεν ἔλοι — πρὸς δόξαν ἐμπρός!
 Λευκὸ καὶ γαλάζιο — φορεῖ ἡ εὐδία,
 Μᾶς δίδουσι θάρρος — τὸ χρῶμα, ὁ Σταυρός.

ΜΑΡΚΟΣ ΒΙΑΓΚΙΝΗΣ